

ԱՐ. ՆՈՐԻ ԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

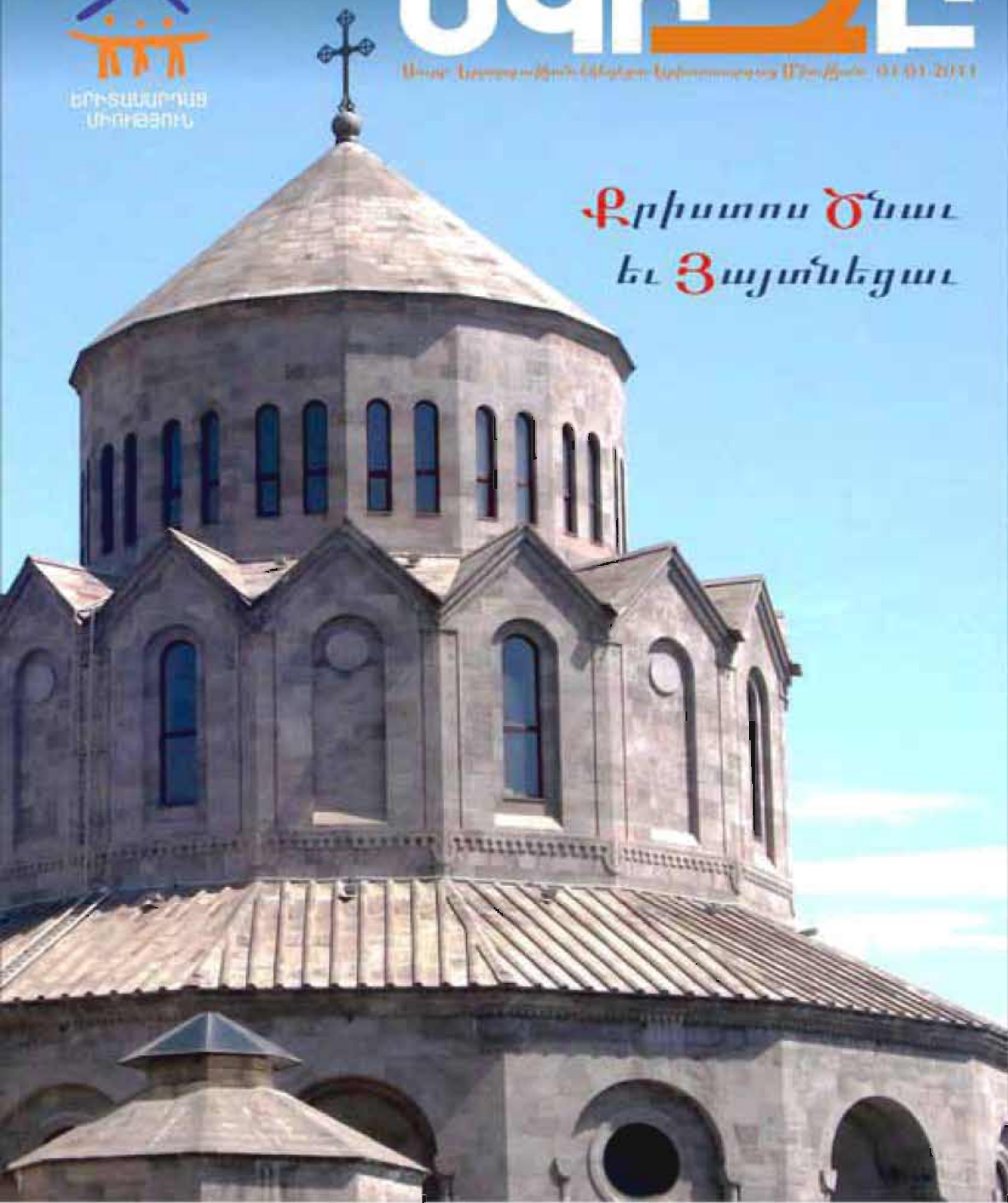
ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

Հայ Առաքելական Խորհրդի
Կրթամշակութային Եւրոպական Քեթ

№ 1
ՍԿԻՁԸ

Մասը՝ Կրթության և մշակույթի նախարարության Մեծ Ժողով, 01.01.2011

**Քրիստոս Ծնաւ
եւ Յայտնեցաւ**

Տէր Եսայի Ժաւանա Ըրջէնյան

Ծնվել է 1975 թվականի նոյեմբերի 10-ին, Արմավիրի մարզի Պարոնք գյուղում: 1981-1992 թվականներին սովորել և ավարտել է Կոնի միջնակարգ դպրոցը: Այնուհետև 1992-1997 թվականներին սովորել է Սևանի Վազգենյան հոգևոր դպրանոցում: 1997-1998 թվականներին սովորել և ավարտել է Էջմիածնի Վերականգնողական հոգևոր ճեմարանը: 1996 թվականի մայիսի 16-ին ձեռնադրվել է սարկավագ՝ ձեռամբ Տեր Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյանի (այժմ՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս): 1998-99 թվականներին եղել է Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբան և ծառայել Արարաբյան Հայրապետական թեմում: 1999 թվականի սեպտեմբերի 4-ին ամուսնացել է և նույն թվականի սեպտեմբերի 19-ին ձեռնադրվել ամուսնացյալ քահանա՝ ձեռամբ Տեր Վաչե արքեպիսկոպոս Հովսեփյանի: 1999-2000 թվականներին ծառայել է Երևանի Մալաթիայի Սուրբ Մարիամ Աստվածածին եկեղեցում, իսկ 2000-2002 թվականներին՝ ՊՆ 28920

գործառնում, որպես հոգևոր սպասավոր: 2002-2005 թվականներին ծառայել է Երևանի Սուրբ Հովհաննես եկեղեցում, 2005 թվականից՝ Երևանի Սուրբ Երրորդություն եկեղեցում: Ամուսնացած է, ունի 2 դուստր և մեկ որդի:

Տէր Գրիգոր Ժաւանա Գրիգորյան

Ծնվել է 1977 թ. նոյեմբերի 28-ին, ՀՀ Արմավիրի մարզի Արմավիր քաղաքում: 1984-1993 թթ. սովորել է Արմավիր քաղաքի թիվ 1 միջնակարգ դպրոցում: 1993-1996 թթ. սովորել է Շիրակի Թեմի Հոգևոր Ընծայարանում: 1996-2002 թթ. սովորել է Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Վերականգնողական ճեմարանում: 2001 թ. դեկտեմբերի 25-ին Ս. Սրբեմանոս Նախավկայի փոսին, ձեռամբ Տ. Միքայել եպիսկոպոս Աջապահյանի ստացել է սարկավագական աստիճան: 2002 թ. Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Կաթողիկոսի բարձր պնդմամբ նշանակվել է Մայր Աթոռի հյուրընկալ: 2005 թ. սեպտեմբերի 11-ին Խաչվերացի փոսին ձեռամբ Տ. Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Գրիգորյանի ձեռնադրվել է ամուսնացյալ քահանա: 2005 թ. նոյեմբերի 1-ին նշանակվել է Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի Հայոց Թեմի Մոսկվա քաղաքի Ս. Հարություն եկեղեցու հոգևոր հովիվ: 2008 թ. հուլիսի 20-ից ծառայության է նշանակվել Արարաբյան Հայրապետական Թեմի, Երևան քաղաքի Ս. Երրորդություն եկեղեցում: 2009 թ. Մարտի 25-ից Արարաբյան Հայրապետական Թեմի Առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավասարդ արքեպիսկոպոս Կճոյանի հրամանով նշանակվել է Թեմի «Երիտասարդաց շարժման» հոգևոր հովիվ: Ամուսնացած է, ունի մեկ դուստր:

Տէր Թովմա Ժաւանա Ընդրէասյան

Ծնվել է 1956 թ. սեպտեմբերի 27-ին, Երևանում: 1963-73 թթ. սովորել և ավարտել է Ա. Իսահակյանի անվան թիվ 16 միջնակարգ դպրոցը: 1971 թ. ավարտել է Տ. Չուխաջյանի անվան երաժշտական դպրոցը, 1973-77 թթ. սովորել և ավարտել է Խ. Աբովյանի անվան Մանկավարժական ինստիտուտի կուլտուրայի ֆակուլտետի ռեժիսորական կուրսը: 1980-87 թթ. աշխատել է թատրոնում՝ որպես դերասան, կոնցերտմենսրեր, ռեժիսոր, երաժիշտ: Բազմաթիվ երգերի և չորս բանաստեղծական գրքերի հեղինակ է, գրողների միության անդամ: 2002-04 թթ. սովորել և ավարտել է Մայր Աթոռի քահանայից լսարանը և 2004 թ. հոկտեմբերի 10-ին ձեռնադրվել է ամուսնացյալ քահանա: 2004-06 թթ. ծառայել է ԱՀԹ Արարաբի մարզի Դալար գյուղում, 2007-2010 թթ. նշանակվել է Հարավային Ռուսաստանի Թեմի Ադիգեայի հանրապետության հոգևոր հովիվ, 2010 թվականից ծառայում է Երևանի Սբ. Երրորդություն եկեղեցում: Ամուսնացած է, ունի երեք դուստր և մեկ որդի:

«ՍԿԻԶԸ» երկրասարդական հանդես

«Հիշիր քո Արարչին քո երկրասարդության օրերին»,- ասվում է Աստվածաշունչ մատյանի Ժողովողի գրքում (Ժող. 12:1): Աստվածաշունչյան այս պարզամտորոն է համախմբել Ս. Երրորդություն եկեղեցու երկրասարդաց միության անդամներին: Հանախմբել է միասին պայքարելու, ստեղծագործելու, աղոթելու և պարզապես ապրելու հանուն Աստծո: Մեր այս նպատակի իրագործման ճանապարհին կազմակերպվող փարբեր ծրագրերից մեկը, ահա, ներկայացնում ենք ձեր դասին: «Սկիզբ» երկրասարդական հանդեսը մեր երկրասարդների հոգևոր հասունության և մեկ հանգրվան է, որտեղ պիտի փորձենք Աստծո օգնությամբ բացահայտել մեր տեսիլքը, առաքելությունը, նվիրումը, ստեղծագործելու կարողությունը և սերն առ Աստված: Թող Աստված օրհնի մեր երկրասարդներին և պարզևի լույս՝ Աստծուն տեսնելու, իմաստություն՝ Աստված քարոզելու և սեր՝ Աստծո հեղի հարարև ապրելու. ամեն:

Տ. Եսայի քհն. Արթնյան
Սբ. Երրորդություն եկ. Հոգևոր Հովիվ

Հնորհավոր Ամանոր և Սուրբ Ծնունդ

«Ունեցի՛ր,- ասաց նա,- ունեցողին ավելիով՝ պիտի քրպի. իսկ չունեցողից պիտի վերցվի՛ր իր ունեցած ամենագործը քածինն էլ» (Մատ. 19:14-28)

Ավետարանում Հիսուս Քրիստոս պատմում է մի առակ, թե ինչպես մի մարդ գնաց օտար աշխարհ, որպեսզի իր թագավորական իշխանությունը ստանա և վերադառնա իր երկիր: Կանչելով իր ծառաներից տասը հոգու՝ նրանց յուրաքանչյուրին տասը ոսկի տվեց և պատվիրեց, թե. «Շահեցեք այս դրամը, մինչև վերադառնամ»: Երբ Քրիստոս համբարձվեց երկինք, որպեսզի վերստանա Իր նախկին իշխանությունն ու փառքը, նախապես, այս առակի ազնվականի օրինակով, չամոտեսելով Իր ծառաներից և ոչ մեկին՝ բաշխեց պարգևներ: Ոչ մեկ չմնաց առանց Հնորհի, քանի որ Աստված ոչ մեկին չի մոռանում՝ մի ա ժ ա մ ա ն ա կ յ ու ռ ա ք ա ն չ յ ու ռ ի ց պ ա հ ա ն ք ը լ ո Վ հ ա տ ու լ ը ու մ Ի Ր պարգևների դիմաց, պահանջելով, որ մենք բ ա զ մ ա ց ն ե ն ք Ա ս տ վ ա ծ ա յ ի ն Հնորհները: Այնուհետև մենք առակի մեջ տ ե ս ն ու մ ե ն ք

մարդկանց, ովքեր չեն ցանկանում, որ ազնվականը թագավոր լինի իրենց վրա: Սրանք այն մարդիկ էին, ովքեր մերժեցին Քրիստոսին: Նրանք դեմ չեն, որ Քրիստոս փրկի նաև իրենց, բայց չեն ցանկանում, որ լինի իրենց Թագավորը: Այս մարդկանց վերապահված է միայն աստվածային բարկությունը: Առակի մեջ տեսնում ենք օրինակն այն ծույլ ծառայի, որն իր տիրոջը վերադարձնում է միայն նրա տված դրամը: Կարծես ոչ մի վատ բան չի արել այս մարդը, բայց Տերը նրան խիստ պատժի է արժանացնում. «... չունեցողից պիտի վերցվի իր ունեցած ամենագործը քածինն էլ...»:
Պատասխանատվությունն ու Հնորհը անբաժանելի իրականություններ են: Վատն այն է, որ այս ծառան մտածում էր միայն իր մասին: Նրան չէր

հետաքրքրում տիրոջ գործերը, նա չէր մտածում տիրոջ շահի, իր հոգու փրկության մասին, նրան մտահոգում էր միայն այն, թե ինչպես իր կաշին փրկի: Կյանքի հստակ օրենք է սա, թե նա, ով վախենում է իր կյանքը վտանգի մատնել և միայն իր բարեկեցության մասին է մտածում, նա չի կարող ապրել հանուն Աստծո: Եվ այս տեսակ մարդկանց դատը իրենց իսկ ընտրությունն է. «...ով սիրի իր անձը, կկորցնի այն...», - ասում է Քրիստոս:

Այստեղ խնդիրը գումարի շատ կամ քիչ լինելը չէր, ոչ էլ դրամի պակասը, այլ հավատարմության, նվիրումի պակասն է, որ դատապարտվում է: Իսկ մենք եկեք չդատապարտենք, այլ հասկանանք, թե մեր նվիրումի սահմանը որտեղ է: Շատերը մեզանից գալիս են տաճար՝ մի տեսակ զգուշավորությամբ, աշխատում են մնալ աննկատ՝ կարծես վախենալով, թե հանկարծ չլինի այնպես, որ Աստված իրենցից շատ բան պահանջի...

Մեզնից յուրաքանչյուրը՝ ստանալով աստվածային Հնորհներ, կոչված է ծառայելու Աստծուն և մարդկանց, քանի որ նվիրվածության հստակ դրսևորումը Աստծո նկատմամբ մեր սիրո ու հավատքի վկայությունն է: Կյանքի գաղտնիքը սերն է: «Ով կորցնի իր անձը, կգտնի այն», - ասում է Քրիստոս: Աստծուն և մարդկանց ծառայությունն իրականում ոչ թե կորուստ է կամ ուժերի վատնում, այլ՝ ձեռքբերում: Աստված է, որ մեզ բաժանեց Հնորհներ՝ հնարավորություն տալով ծառայելու և ստեղծագործելու: Աստված է ամեն տեսակ Հնորհների աղբյուրը: Իսկ Հնորհներից մեծագույնը ժամանակն է, մեր կյանքի տևողությունը, որը նման է սրբազան մի անոթի, ինչը պիտի Աստծուն վերադարձնենք՝ լցնելով այն լուսավոր ու առաքինի գործերով: Ամեն մի մոր տարի մեզ համար ևս մեկ քայլ է դեպի Հավիտենական Կյանք, ուստի պիտի մեր կյանքի ընթացքում ամեն րոպեն առավելագույնս կարևորենք ու իմաստավորենք: Այս հավատքով ու գիտակցությամբ իրաժեշտ տանք անցնող տարվան, և մեր առջև թող բացվեն Նոր Տարվա դռներն ու մեր առաջին քայլը մոր տարում անենք հավատքով ու վստահությամբ, որ Աստված Իր առատ Հնորհներով կգարդարի մեզ, մեր կյանքը, մեր եկեղեցին ու մեր հայրենիքը. ամեն:

Տ. Եսայի քհն. Արթնյան

Տեանընդառաջ

Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը՝ ծննդյան քառասուններորդ օրը ծնողների կողմից բերվեց տաճար: Սիմեոն ծերունին նույնպես եկավ տաճար՝ տեսնելու Կույսի որդուն, տեսնելու Իսրայելի Փրկչին: Իսկ սա նշանակում է, որ Աստծո և մարդու հանդիպման վայրը եկեղեցին է: Այսօր շատ ենք լսում մարդկանց կողմից հնչող հեզմական արտահայտություններ, թե ինչու ենք գնում եկեղեցի, եթե Աստված բնակվում է մեր հոգում: Սրանք մեր իրականության դառը պտուղներն են, որոնք հաճախ ներկայացվում են մեզ թերահավատների, կասկածամիտների կողմից: Ինչպե՛ս մենք բացատրենք մարդկանց, թե ինչ նշանակություն ունի մեզ համար եկեղեցին, և առավել ևս, թե ինչ է նշանակում մեր հանդիպումն

Աստծո հետ: Փորձենք նման

հարցադրումներին պատասխանել հարցով: Այն մարդկանց, ովքեր չեն կարևորում եկեղեցի հաճախելը՝ փաստելով, թե Աստված իրենց հոգում է բնակվում, կարելի է մի հարց տալ, թե արդյոք հոգևոր ո՞ր սխրանքի արդյունքում են հասել այդպիսի «հաջողության», որ Աստված հանգրվանել է իրենց հոգում: Փորձենք պարզել, թե այդ մարդկանցից քանի՞սը գիտեն Տերունական աղոթքը, ի՞նչ հոգու շնորհներ ունեն, ինչպե՞ս են զգացել Աստծո ներկայությունը իրենց կյանքում,

Աստված ե՞րբ և ինչպե՞ս հայտնվեց իրենց հոգում: Չէ՞ որ

ն մ ա ն իրադարձությունները որևէ բանական մարդու համար աննկատ չեն կարող լինել: Եվ արդյունքում, այսպիսի մի ք ա ն ի

հ ա ռ ց ե ռ ի պ ա տ ա ս խ ա ն ն ե ռ ի ց հասկանում ենք, որ մարդիկ Աստծո նկատմամբ ունեցած հավատքը նույնացնում են

Աստծո բուն ներկայության հետ: Ամեն դեպքում, կարող ենք եզրակացնել, որ հավատքը կա, բայց պասիվ է իր համաձայնությամբ, որին՝ կարելի է մոտավորապես այսպիսի ձևակերպում տալ. «Լավ, ես համաձայն եմ՝ Աստված կա, հետո ի՞նչ»: Ցավոք սրտի շատերն են այսպես մտածում, և այս ամենի մեջ կարևորը ոչ թե նրանց համաձայնությունն է Աստծո գոյության փաստի նկատմամբ, այլ վեջին հարցի՝ «հետո ինչի», պատասխանը: Հավատքը մարդու հոգու ձգտումների ճշմարիտ հավաստիացումն է: Հավատքը չի կարող լինել պասիվ և զիջել մարդկային կարծիքներին՝ կամ եզրահանգումներին, այն ակտիվ է և ունի հագեցնալու խնդիր. հավատքը գործողություն է և գործունեություն: Եվ այս հավատքի պատկերավոր դրսևորման օրինակը տեսնում ենք այս տոնի խորհրդի մեջ, Սիմեոն ծերունու մեջ՝ իր իմաստությամբ, ինպես նաև նրանց՝ ովքեր ջահերով դուրս եկան Տիրոջն ընդառաջ, ինչն էլ մեր հավատքի խորհրդանիշն է: Եվ այսօր, մենք նույնպես, դուրս ենք գալիս Տիրոջն ընդառաջ, և եթե հավատքի ջահը չլինի մեր ձեռքին, ապա կնձամվենք քննադատող այն մարդկանց, որոնց հավատքը բանաձևվում է վերը հիշվածի նման: Առկա է նաև մեկ այլ ծայրահեղություն, երբ ամբողջ այս պատմության մեջ կարևորվում և իմաստավորվում է միայն կրակը: Շատերն են հարցնում են, թե կրակը հեթանոսական է, թե՝ քրիստոնեական, և ե՞րբ պետք է նշել Տեառնընդառաջը տասներեքի՞ն, թե՝ տասնչորսի: Հնարավորինս փորձ է արվում մարդկանց հարցերին հիմանվոր պատասխաններ տալ՝ մեջբերելով Ավետարաններից և քրիստոնեական սկզբունքներից բխող պատասխաններ: Սակայն, սխալը հարցադրման մեջ է. կրակը հեթանոսական է, թե՝ քրիստոնեական: Բանն այն է, որ կրակը ոչ մեկն է, ոչ էլ՝ մյուսը. այն Աստծո ստեղծածն է, որը պիտի իր խորհրդով և իր կիրառությամբ ծառայի մարդու

հոգևոր ընթացքին: Եվ այստեղ կրակապաշտության խնդիր չկա, քանի որ մենք կրակին չենք պաշտում, և ինչպես Տաթևացին է ասում. «Մենք կրակը բերում ենք ծառայեցնելու Տիրոջը»: Կարևորն այն է, որ մեր հոգիներում վառվի հավատքի լույսը, հավատքի ջահը, քանի որ Տեառնընդառաջն իր խորհրդով միայն մասնակցություն չի ենթադրում, այլ նաև հավատքի ակտիվ դրսևորում և քրիստոնեական ընթացք: Հնարավոր չէ սիրել և այդ սերը չվերածել գործի, ինչպես հնարավոր չէ հավատալ, և այդ հավատքը չարտահայտել գործերով: Ուստի նրանց, ովքեր հայտարարում են, թե Աստված իրենց հոգում է, կարելի է մի հարց ուղղել՝ ի՞նչ են արել, որ Աստված հանգրվանել է իրենց հոգում, ի՞նչ անումով են կանչել Աստծուն, ինչպե՞ս են պահպանում Նրան իրենց հոգում, և Աստծո հետ ունեցած այդ հանդիպումից ի՞նչ է փոխվել իրենց կյանքում, արդյո՞ք ավելի են սիրել Նրան, իսկ եթե այո, ապա ի՞նչ են արել համուն այդ սիրո: Եթե մեր այս հարցերը մնան անպատասխան, ապա եզրակացությունը մեկն է. նա ով հավիտյան կանգնած է տեղում, թող երբեք չքննադատի նրանց, ովքեր անընդհատ շարժվում են առաջ, թեկուզ երբեմն կարող են սայթաքել ու սխալվել: Այս հարցերը ուղղված են նաև ամենքիս, բոլորս էլ այսօր կարիք ունենք գիտակցելու և հասկանալու, թե ինչու՞ ենք գալիս եկեղեցի: Արդյո՞ք միայն քարոզ լսելու. կարծում են, որ սա չէ միակ պայմանը, որովհետև հեռուստատեսությամբ, թերթերով, ռադիոյով կարող եք նման շատ քարոզներ լսել, ունկընդրել կամ էլ՝ ընթերցել: Ինչ վերաբերում է աղոթքին, ապա աղոթքն էլ կարող ենք ամեն տեղ անել: Սովորաբար մարդիկ կարծում են, թե եկեղեցի գնալու խորհուրդը սահմանափակվում է ինչ-որ բան գոհաբերելու, ինչ-որ բան եկեղեցուն տալու կամ եկեղեցուց գնելու (մոմ կամ խումկ) պայմանով, սակայն ճշմարիտ քրիստոնյան եկեղեցին կարևորում է ոչ թե ինչ-որ բան բերելով, այլ այն պարզ գիտակցությամբ, թե ի՞նչ է տանում եկեղեցուց: Իրականում Աստված մեզանից մեկ բան է ուզում, որպեսզի գոհենք մեր «ես»ը, մեր հոգին և նվիրվենք Իրեն:

Ու այս գոհաբերությունը վերաբերում է յուրաքանչյուրիս՝ պարտավորեցնելով Տիրոջն ընդառաջ գնալու որոշում կայացնել: Ընդհանրապես կարևոր չէ, թե մենք ինչու ենք փնտրում Աստծուն, կարևոր է, թե Աստված ինչու է փնտրում մեզ: Պարզ է, թե մենք ինչու ենք Աստծուն փնտրում, ինչու ենք եկեղեցի գնում, աղոթում, պատճառները կարող են լինել շատ տարբեր՝ խնդրանքներ ունենք, ցավեր, պահանջներ, դժվարություններ, հիվանդություններ, և գալիս ենք, որպեսզի այդ ամենը թողնենք եկեղեցուն ու խնդրենք Աստծուց գորակցություն և օգնություն: Բայց այսօր շատ ավելի կարևոր հարց է, թե Աստված ինչու է փնտրում մեզ՝ ինչ-որ բան մեզանից վերցնելու, թե՝ տալու համար: Աստված մեզ փնտրում է միմիայն իր օրինությունն, իր շնորհները տալու համար, որպեսզի սովորենք Իրենից, ինչպես որ Քրիստոս հայտարարեց. «Սովորեք ինձանից, քանի որ հեզ եմ և խոնարհ սրտով»: Սեր, խաղաղություն, ուրախություն. այս է այն ամենն, ինչ Աստված մեզ

խոստանում է և պատրաստ է բաշխելու ու դեռ ավելիով մեզ օրհնելու, ինչպես որ Քրիստոս է ասում. «Ես ձեր մեջ կլինեմ, իսկ դուք իմ մեջ»: Ահա և մեզ համար Աստծո հետ հանդիպման և Տիրոջն ընդառաջ գնալու պայմանը: Մեր կյանքում Աստծո ներկայությունը կարևորելով՝ մենք այդ օրը գալիս ենք Տաճար՝ մեր ուխտը նորոգելու, մեր հավատքը զորացնելու և այդ Տաճարից վերցնելու Աստծո սերը, օրհնությունը և աստվածային խաղաղությունը, որոնք մեզ համար ոչ միայն պարզ պարգևներ են, այլև՝ միջոց, պայման՝ առավել զորանալու հավատքի մեջ, առավել սիրելու և այդ խաղաղությունը, սերը, հավատքն ու հույսը փոխանցելու ամենքին՝ հանուն Ամենասուրբ Երրորդության. ամեն:

Տ. Եսայի քին. Արթենյան

Ճրագալույց

Սուրբ Ծննդյան նախորդող օրը կոչվում է ճրագալույց, որը նշանակում է ճրագ լուցանել, այսինքն՝ վառել: Այդ օրերին, ըստ հատուկ արարողակարգի, վառում են տաճարի ջահերն ու կանթեղները, և վառվող մոմեր բաժանում ժողովրդին, որից հետո մատուցվում է Սուրբ Պատարագ: Հայ Եկեղեցուն տարվա մեջ միայն երկու անգամ է ճրագալույց կատարվում՝ սուրբ Ծննդյան և սուրբ Հարություն

ճա ր ու թ յ ա ն նախատոնակներին: Այս օրը թագավորի կարապետն է, որը նախօրոք գալիս է և

ավետում Արքայի վաղվա գալստյան մասին ու հրամայում կահավորել ու զարդարել առաջատը, պատրաստել թագավորի պալատն ու հարսնության քողը զգել թագուհու՝ Եկեղեցու վրա: Սա նաև մարգարեությունների նշանակն է, որոնց ընթերցումները կատարում են նախատոնակի երեկոյան՝ ճրագներ ու կանթեղներ վառելով: Սա խորհրդանշում է մարգարեների աղոտ ծագումը, Արդարության Արեգակի երևելի ծագումից առաջ: Նաև այս մտքով է ճրագալույց ասվում, այսինքն՝ ժամանակավոր, անցավոր, աղոտ, տկար լույս: Ահա, ըստ այս օրինակի, ճրագալույցի օրը կարապետ է լինում Ծննդյան ու Հարության տոներին: Եվ դրա համար սկսում ենք հոգևոր պաշտոն կատարել՝ նախ ընթերցելով մարգարեներին՝ որպես կանխասացների, ովքեր վկայում ու ավետում են մեզ գալիքը:

Մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի Ծննդյան և աստվածհայտնության տոնը

Հունվարի 6-ին, ծնվեց փառքի Աստված՝ Միածին Որդին, և երեսուն տարի անց՝ դարձավ

հունվարի 6-ին, մկրտվեց: Աստված, Ով զորացրեց սուրբ Կույսին՝ իրեն ըստ մարմնի ծնելու համար, նաև մկրտվեց իր ծննդյան օրը՝ իջնելով ջրի մեջ, այն սրբելով ու զորացնելով և սուրբ Ավագանի արգանդը պտղատու դարձնելով, որպեսզի Սուրբ Հոգու միջոցով մենք վերստին ծնվենք Սուրբ Ավագանից և կոչվենք Աստծու որդի: Սրա համար էլ Հայ Եկեղեցին միասին է տոնում Ծննդյան և Մկրտության տոները և այն անվանում «Հայտնության տոն», որով իմանում ենք, որ Նա, Ով ծնվեց Սուրբ Կույսից, նույն Ինքն այսօր եկավ մկրտվելու Հովհաննեսից, վկայվեց Հորից և դավանվեց որպես Որդի՝ Հոր մշտնջենավոր Ծնունդ, նույն էությունից: Հայտնության տոն է կոչվում, որովհետև այսօր արարածները տեսան իրենց Արարչին: Այսօր Աստված ծննդամբ հայտնվեց և երկնայիններին, և՛ երկրայիններին՝ հրեշտակներին, հովիվներին ու մոզերին:

Այսօր հայտնվեց նաև Երրորդության խորհուրդը, որը մինչ այդ պահը ծածկված էր մարդկանցից: Որդու մկրտությամբ, Հոր ծայնով և Սուրբ Հոգու աղավանակերպ իջմամբ:

Հիսուսի Ծնունդը

Աղամի՝ Դրախտից դուրս ելնելուց 5164 տարի անց՝ Օգոստինոս կայսեր թագավորության քառասուներկուերորդ և Հերովդեսի թագավորության երեսունմեկերորդ տարում, կայսրը հրաման տվեց երկրով մեկ մարդահամար կատարել, ըստ որի՝ յուրաքանչյուր հպատակ պարտավոր էր գրանցվել իր հայրենի քաղաքում: Երբ Տերը կամեցավ Աղամին արձանագրել Կյանքի գրքում, Օգոստինոս կայսրից հրաման եկավ՝ մարդկանց արձանագրելու մեջ: Այդ օրը երկնավոր ու երկրավոր թագավորներն հրամանները մեկնելու հանդիպեցին: Կայսրն արձանագրում էր մարդկանց՝ իրեն հարկ տալու համար, իսկ Աստծու Որդին՝ աղանորդիներին՝ Կյանքի գրքում: Երկրային թագավորը մտածում էր մարդկանց պարտական դարձնել իրեն, իսկ երկնային թագավորը՝ իր անվերջ թագավորությունը:

Թագավորը ողորմում էր ու ազատում պարտապաններին պարտքերից: Քանի որ արտաքիններով պատկերվում են քողարկվածները, և երկրավորներով՝ իմացվում երկնավորները, ապա համաձայն այն հրամանի, որ յուրաքանչյուր ոք պետք է արձանագրվի իր բնակավայրում՝ Աղամն արձանագրվեց Եղեմում, քանզի դա էր նրա բնակավայրը: Կայսեր հրամանը հասավ նաև Հովսեփին, որպեսզի նա և իր անունն արձանագրեր իր բնակավայրում՝ Դավթի քաղաքում: Ուստի Սուրբ Կույս Մարիամը

և Յովսեփը, ովքեր սերում էին Դավթի ցեղից, թողնելով Գալիլիայի Նազարեթ քաղաքը, գնացին Բեթղեհեմ: Երբ նրանք եկան Բեթղեհեմ՝ Դավթի քաղաքը, Աստվածամոր երկունքը վրա հասավ: Եվ, որովհետև, այդ փոքրիկ քաղաքում, մարդահամարի նպատակով հավաքված մարդկանց բազմության պատճառով, նրանց համար իջևանատանը տեղ չգտնվեց, Յովսեփն ու Մարիամը ստիպված գիշերեցին քաղաքից դուրս գտնվող այն քարայրում, որն անծրալային ու ցուրտ եղանակներին որպես նախրատուն էր ծառայում: Եվ այստեղ՝ քարայրում՝ ծղոտի վրա, ծնեռային մի գիշեր Կույսը ծնեց Աստվածորդուն՝ աշխարհի Փրկչին, և բարուրելով մանկանը՝ դրեց մսուրի մեջ: Ջրհեղեղից հետո Սեմը մարգարեաբար այդ այրում էր թաղել նախամայր Եվային, իսկ Գողգոթայում՝ Ադամին: Այդ պատճառով էլ Աստվածածնով ողջանում է Եվան, իսկ խաչով՝ Ադամը, ու դրանով նախամոր անեծքը փոխվում է օրհնության, իսկ տրտմությունը՝ ուրախության:

Յովիվների այցելությունը

Բեթղեհեմյան քարայրի մոտակայքում բացօթյա բնակվող հովիվներ կային, ովքեր իրենց հոտերի գիշերային պահպանությունն էին անում: Այդտեղ էր Դավթն իր հոր խաչինքն արածեցրել և այդտեղ էր գալու՝ ըստ մարմնի Դավթի Որդին՝ քաջ Յովիվը՝ արածեցնելու իր բանական հոտը: Եվ հանկարծ Տիրոջ հրեշտակը երևաց հովիվներին, և Տիրոջ փառքը ծագեց նրանց շուրջը, որից նրանք սաստիկ վախեցան: Եվ հրեշտակն ասաց նրանց. «Մի՛ վախեցեք, որովհետև ահա ձեզ մեծ ուրախություն են ավետում... ձեզ համար ծնվեց մի Փրկիչ, որ Օծյալ Տերն է» (տե՛ս Դուկ. Բ 8-11):

Մոգերի այցելությունը

Երբ Յիսուս ծնվեց Յրեաստանի Բեթղեհեմ քաղաքում, արևելքից երեք մոգեր եկան Երուսաղեմ՝ Նրան երկրպագելու: Դրանք երեք քազավորներ էին: Տերը լուսավոր աստղի միջոցով «գիր» ուղարկեց մոգերին և կռապաշտության խավարից նրանց հանելով՝ բերեց դեպի իր լույսը: Դրանով Նա նաև հեռավորներին կանչեց՝ ուրախանալու մերձավորների հետ իր ծնունդով: Իջնելով հրեաների մեջ՝ կանչեց նաև հեթանոսներին, որպեսզի և՛ հեռավորներին, և՛ մերձավորներին ուրախացնի իր հայտնությանը: Եվ երկնքում աստղի ծագումով նրանց առաջնորդեց՝ ասելով.

«Մինչև ե՛րբ, ո՛վ մոգեր, արեգակը, երկինքը և աստղերը աստվածներ պիտի անվանեք: Սրանք աստվածներ չեն, ո՛վ մարդիկ, այլ արարածներ: Իմացե՛ք, թե ով է Աստված: Իմ արարածներն իմ պատիվը չունեն, և ծառա լինելով՝ չեն կարող տեղ

լինել, սրանք ձեր ծառայակիցներն են և ոչ թե իմ անիմանալի պատիվը կիսողները: Եվ ահա որին մոլորվելով աստված եք կոչում, ձեզ անծանոթ մի մղունով առաջնորդում է Ինձ երկրպագելու»:

Յունվարի 6-ը՝ որպես Քրիստոսի Ծննդյան եվ Հայրնության տոն

Տոների ու հոգևոր ուրախությունների սկիզբը Ծննդյան և Աստվածայայտության տոնն է, որը կարգեց Հակոբոս առաքյալը՝ ով, ըստ մարմնի, եղբայրն էր մեր Տիրոջ ու Փրկչի՝ Յիսուս Քրիստոսի, և ակամատեսն էր Նրա տնօրինական գործերի: Նա, քաջատեղյակ լինելով ամեն ինչին, կազմեց ընթերցվածների գիրքը, սահմանեց տերունական տոները և ասաց, որ հունվարի 6-ը Քրիստոսի ծննդյան օրն է, որը Յովսեփն էր ասել Հակոբոս Տյառնեղբորը: Եվ երեսուն տարի անց՝ դարձյալ հունվարի 6-ին, եղավ Տիրոջ մկրտությունը, ինչպես վկայում է Երուսաղեմի Կյուրեղ եպիսկոպոսը: Նաև Կղեմես Ալեքսանդրացին է գրում, որ առաքյալներն են սահմանել Տիրոջ Ծննդյան տոնը հունվարի 6-ին: Երուսաղեմի Յովհաննես հայրապետը գրում է, որ Ծննդյան տոնից առաջ ժողովրդի համար ութօրյա պահք է սահմանված, իսկ կրոնավորների համար՝ քառասնօրյա: Նախկինում Ընդհանրական եկեղեցին Ծննդյան և Մկրտության տոները միասին էր տոնում, հունվարի 6-ին, իսկ հետո սրանք բաժանվեցին, որովհետև Արտեմոնը, նոր ընթերցված կարգելով, հակառակ սուրբ Հակոբոս Տյառնեղբոր ընթերցվածների գրքի, ղեկտեմբերի 25-ը գրեց որպես Տիրոջ Ծննդյան տոն, իսկ հունվարի 6-ը՝ Մկրտության: Արտեմոնը Տիրոջ խաչվելուց 34 տարի անց աշակերտել էր Յովհաննեսին, սակայն յոթ ամիս էլ հաստատուն չէր մնացել ուղիղ հավատի մեջ, ինչպես Յովհաննեսն էր ասում. «Մեր միջից ելան նրանք, բայց մեզանից չէին» (Ա Յովի. 1:19): Արտեմոնն առաքյալի մահվանից հետո հայտարարում է, թե առաքյալները ծննդյան օրը նախանձից որդված չհայտնեցին իրենց, սակայն այն իրեն հայտնվել է: Եվ հակառակվելով գրեց նոր ընթերցված՝ կարգելով երկու տոն՝ ղեկտեմբերի 25-ը՝ որպես Ծննդյան, իսկ հունվարի 6-ը՝ Մկրտության: Ապա Քաղկեդոնի ժողովում (451թ.) որոշվեց Ծննդյան տոնը ղեկտեմբերի 25-ին նշել: Յետագայում Պողոս Սամոսատացին նորոգում է Արտեմոնի գիրքը, որից հետո որոշ երկրներում սկսում են Ծննդյան տոնը կատարել ղեկտեմբերի 25-ին՝ պատճառաբանելով, որ ըստ եբրայեցիների օրացույցի՝ թշրինի 10-ին և ըստ հռոմեական օրացույցի՝ սեպտեմբերի 27-ին՝ Քավության օրը, եղավ Ջաքարիայի պապանծումը, և ասում են, թե նույն օրը Ջաքարիան մերձեցավ իր կնոջը, և նրա կինն այդ օրը հղիացավ: Եվ այդ օրվանից մինչև մարտի 25-ը հաշվում են վեց ամիս՝ 180 օր, և ասում, որ այդ օրը եղավ Գաբրիելի ավետիսը Կույսին: Ապա մարտի 25-ից, ըստ անդրանիկների հղացման տասնամյա օրերի թվի, հաշվում են 276 օր՝ ինն ամիս և հինգ օր՝ որպես սուրբ Աստվածածնի հղիության օրեր, և ղեկտեմբերի 25-ին դնում Տիրոջ ծնունդը:

Արդ՝ Ջաքարիայի պապանծումն իսկապես թշրինի 10-ին եղավ, և այդ օրը Քավության օրն էր,

երբ քահանայապետը մտնում է Սրբություն սրբոց, որը լինում է տարին մի անգամ՝ ըստ Պողոսի վկայության. «Իսկ երկրորդ խորանը տարին մեկ անգամ միայն քահանայապետն էր մտնում և այդ անում էր ո՛չ առանց զոհի արյան, որ մատուցում էր իր և ժողովրդի մեղքերի համար» (Եբր. 9:7): Եվ քանի որ Զաքարիան այդ տարվա քահանայապետն էր, և առջևում դեռևս Տաղավարահարաց մեծ տոնը կար, ապա նա չէր կարող այդ օրը թողնել ժողովրդին, գնալ իր լեռնակողմի տունը և մերձեցնալ իր կնոջը, քանզի երուսաղեմում չէր բնակվում: Ուստի անհավատալի է, որ Զաքարիան, լինելով օրինապահ քահանա, Օրենքով պահանջվածը կատարելուց առաջ՝ երկու գլխավոր տոների միջակայքում, գնար իր կնոջ մոտ: Իսկ Ղուկաս ավետարանիչն այս կապակցությամբ ասում է. «Եվ երբ պաշտամունքի իր օրերը լրացան, գնաց իր տունը: Այդ օրերից հետո նրա կինը՝ Եղիսաբեթը, հղիացավ» (Ղուկ. 1:23-24): Իսկ ըստ Օրենքի՝ պաշտամունքի օրերը տասներկուսն են: Ուրեմն՝ թիշրի 10-ին, եղավ Զաքարիայի մուտքը Սրբություն սրբոց ու պապանձումը, որն ըստ հռոմեական օրացույցի՝ սեպտեմբերի 27-ին էր: Եվ տաճարից դուրս եկավ 12 օր հետո՝ հոկտեմբերի 9-ին, որը թշրինի 22-ն է: Եվ Զաքարիան այդ օրն է գնում իր տունը, և այդ օրերից հետո է, ըստ Ավետարանի, հղիանում Եղիսաբեթը: Այստեղից հաշվելով 6 ամիս՝ 180 օր՝ հասնում ենք նիսանի 16-ին, որն ապրիլի 6-ն է: Եվ ապրիլի 7-ին լինում է Ավետումը: Ապա, ըստ անդրանիկների օրենքի, հաշվելով 276 օր՝ ինն ամիս հինգ օր՝ որպես սուրբ Աստվածածնի հղիության օրեր, հասնում ենք հունվարի 6-ին:

Հիսուս Զրիստոսի Մկրտությունը

Երբ լրացավ Հիսուսի երեսուն տարին, հունվարի 6-ին, Հիսուս Նազարեթից եկավ Հորդանան գետը, որպեսզի ընդունի մկրտությունը Հովհաննեսից: Տերը մինչև մարմնով կատարյալ հասակին հասնելը ո՛չ նշաններ գործեց և ո՛չ էլ վարդապետեց: Այդ օրերին Հրեաստանի ողջ շրջակայքից մարդկանց հոծ բազմություն էր գնում Հովհաննեսի մոտ և մկրտվելով նրանից՝ խոստովանում մեղքերը: Իսրայելում նորություն էր մկրտության քարոզությունը, քանզի մարգարեներից ոչ ոք այդպիսի մկրտություն դեռևս չէր քարոզել: Եվ այն սքանչելիքների համար, որ տեսան հրեաները Հովհաննեսի վրա և լսելով նրա ծննդյան նշանների մասին՝ այն, որ նա աղոթքի պտուղ է, ինչպես Իսահակն (տես Ծննդ. 15:2) ու Սամվելը (տես Ա թագ. 1:11), և այն, որ նա ապրում էր ճգնությամբ, հավատացին նրա քարոզությանը: Այդ օրերին ժողովուրդը սպասման մեջ էր, և շատերը մինչև իսկ Հովհաննեսին էին համարում Աստծուց խոստացված Մեսիան և իրենց սրտում հարց էին տալիս ու ասում՝ մի թե սա է Քրիստոսը: Իսկ Հովհաննեսը պատասխանում էր. «Ես ձեզ մկրտում եմ ջրով, ապաշխարության համար, բայց Նա, Ով գալիս է ինձնից հետո, ավելի հզոր է, և ես արժանի չեմ հանելու

Նրա կոշիկները. Նա ձեզ կմկրտի սուրբ Հոգով և հրով» (Մատթ. 3:11): Երբ Փրկիչը եկավ Հովհաննեսի մոտ մկրտվելու, վերջինս, իրեն անարժան համարելով, ասաց. «Ի՞նձ պետք է, որ Քեզնից մկրտվեմ, և Ղու ի՞նձ մոտ ես գալիս» (Մատթ. 3:14): «Ինձ մոտ ես գալիս» ասելով՝ նկատի ունի, որ Հիսուս պետք է մեռներ և իջներ դժոխք: Տիրոջ մարդեղությամբ Սիմեոն Ծերունին ու Հովհաննեսը Հոգով ճանաչեցին Նրա մեջ Աստծուն, թեպետև Նրան մարդու կերպարանով էին տեսնում, սակայն որպես Աստծու էին դիմում: Եվ Հիսուս պատասխանեց ու ասաց. «Թո՛ւյլ տուր հիմա, որովհետև այսպես վայել է, որ մենք կատարենք Աստծու ամեն արդարություն» (Մատթ. 3:15): Այսինքն՝ այս ժամանակը խոնարհության և զոջման ժամանակն է: Թո՛ւյլ տուր և մի՛ հրաժարվիր տնօրինական խորհրդի կատարումից, որի համար ես առաքվեցի: «Հիմա» ասելով ցույց է տալիս, որ միշտ չէ, որ խոնարհություն պետք է ցույց տա, այլ միայն այժմ, իսկ հետո պիտի տեսնենք Նրա անզուգական փառքը, որովհետև այսպես պետք է կատարվի ամբողջ արդարությունը:

«Եվ երբ Հիսուս մկրտվեց, իսկույն ջրից դուրս եկավ, և ահա երկինքը բացվեց Նրան, և Նա տեսավ Աստծու Հոգին, որն իջնում էր ինչպես աղավնի և գալիս էր Իր վրա» (Մատթ. 3:16):

Այս նույն օրինակով, Հայ Առաքելական եկեղեցին Աբ. Ծննդյան պատարագի ավարտին կատարում է Զրոհների կարգ, որը Քրիստոսի Մկրտության խորհուրդն է:

Տնօրինեք

«Բարձրցային քեզ սպասին դարձիր: Չարքը չի Հանսի քեզ, և տանջանքները չեն մտնես քո տան Հարկին»: (Ապր. 90:9-10)

Տնօրինեքի արարողության հաստատողը մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսն է: Նա Իր աշակերտներին, երբ առաքում էր քարոզելու երկնքի արքայությունն, ասաց. «Որ տունը որ կմտնեք, խաղաղություն ցանկացեք այդ տանը»:

Ավետարանի վկայությամբ՝ Սուրբ Զատիկի երեկոյան հարուցյալ Քրիստոս փակ դռների միջով մտավ Վերնատուն, ուր հավաքվել էին աշակերտները, և օրհնեց նրանց (Հովհ. 20:19-20): Առաքյալները մտնում էին քրիստոնյաների

տները և ավետում Աստվածափայտության և Սուրբ Հարության Բարի լուրը: Հոգևոր բարեպաշտական աստվածափայտատ այս արարողությունը Առաքելական Ս. Եկեղեցին շարունակական է դարձրել տնօրինների միջոցով: Ս. Ծննդյան և Ս. Հարությանը հաջորդող օրերին եկեղեցու սպասավորները այցելում են մարդկանց տները և փոխանցում Հիսուս Քրիստոսի Ծննդյան կամ Հարության Ավետիսը, օրհնում նրանց բնակարանը և բնակիչներին, նաև տան բարիքները՝ հացը, աղը և ջուրը, օրհնում օջախը:

Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին հաստատել է տնօրինների երեք արարողություն՝ Սուրբ Ծննդյան, Սուրբ Հարության և նորակառույց բնակարանի օրհնություն:

Նա, Ում երկինքն ու երկիրը չեն կարողանում պարփակել, սքանչելի խորհրդով մտնում է մեր տուն, ինչպես Բեթղեհեմի քարայրն էր մտել: Ամենակալ Տերը այցելում է մեզ և մեր բնակարան, և ինչպես իր ծննդյան գիշերը հովիվները, իրեշտակից ավետիս ստանալով, մտան այն այրը, ուր ծնվեց Քրիստոս, այդպես էլ եկեղեցու հովիվները մտնում են մարդկանց բնակարանները՝ իրենց հետ բերելով Աստծո օրհնությունները:

Տնօրինք է կատարվում նաև ցանկացած ժամանակ, երբ ընտանիքի անդամներից մեկի անխոհեմ և քրիստոնյային անվայել կյանք վարելու և կամ այլ պատճառով խախտվում է տան խաղաղությունը, կամ չար ուժերի ներգործությունից տունը պահպանելու համար:

Տնօրինների կատարման նպատակն ու իմաստը լիարժեք ընդգծվում է բնակարանամուտի ժամանակ ընթերցվող ավետարանական հատվածում. «Այսօր այս տան համար փրկություն եղավ... որովհետև Մարդու Որդին եկավ փնտրելու և փրկելու կորածին» (Ղուկ. 19: 9-10):

Քանի որ տնօրինները կարևոր է մեր ընտանիքի խաղաղության, սիրո, համերաշխության համար, անհրաժեշտ է, որ մենք հոգևորականին հրավիրենք տնօրինների:

«Եթե Տերը տունը չշինի, իգուր են չարչարվում այն շինողները, եթե Տերը քաղաքը չպաշտպանի, իգուր են հսկում պահապանները նրա» (Մաղմոս 126:1):

Ննջեցյալների հիշատակ

Տաղավար տոների երկրորդ օրը նվիրված է հավատով ի Քրիստոս ննջածների հիշատակին, ովքեր այդ հանդիսավոր օրերին մեզ տոնակից են լինում, բարեխոսում են մեզ համար, և նրանց աղոթքները ելնում են Աստծու առջև (տես Հայտ. 8:4): Թեպետ արդարների հոգիներն ունեն անմահության հաստատ հույսը և գտնվում են

Աստծու ձեռքում, խաղաղության մեջ (տես Իմաստ. 3:1), սակայն նրանք պսակի դեռևս չեն արժանացել (տես Հայտ. 6:9-11), ինչպես և մեղավորները՝ տանջանքների (տես Բ Պետ. 2:4, 9), մինչև որ բոլորս էլ մեր վախճանին հասնենք: Քանի որ որդեսեր Հայրը սպասում է, մինչև որ իր բոլոր զավակները կհավաքվեն և այնժամ յուրաքանչյուրիս կտա իր հասանելիքը: Առայժմ ննջեցյալները կարիք ունեն մեր աղոթքների՝ իրենց ներելի և անգիտությամբ գործած մեղքերի թողության համար, և հույսով սպասում են իրենց հոգիների հանգստության համար մեր հիշատակություններին: Ինչպես Հուդա Մակաբայեցին փող հավաքեց և ուղարկեց Երուսաղեմ՝ ննջեցյալների մեղքերի համար պատարագ մատուցելու (տես Բ Մակաբ. 12: 43-46), և Բոոսն էր մեռելների և կենդանիների համար ողորմություն անում (տես Հոսիք 2: 20), այդպես էլ ննջեցյալների հարազատները ողորմություն են տալիս կարոտյալներին և պատվիրում քահանաներին իրենց հարազատների անունները հիշատակել Սուրբ Պատարագի ժամանակ: Սուրբ Պատարագով ոչ միայն ողջերի համար է փրկություն լինում, ովքեր հավատով են հաղորդվում, այլև՝ նրանց, ովքեր հույսով ու հավատով ննջեցին ի Քրիստոս:

Որ ո վ հ ե տ և Քրիստոսի մահը ոչ միայն ողջերի համար փրկություն եղավ, այլև՝ ննջեցյալների, ինչպես ասում է Պետրոսը. «Գնաց ավետարանեց հոգիներին, որոնք դժոխքում էին» (Ա Պետ. 3:19): Սակայն Սուրբ Պատարագը չի փրկում հեթանոսներին, անհավատներին և նրանց, ովքեր անխիղճ ու անտրտուն թավալվում են մեղքերի ու չարիքների մեջ և չեն հիշում դատաստանի օրն ու տանջանքների սարսափը: Այսպիսիների համար օգուտ չէ պատարագ մատուցելը կամ էլ ողորմություն անելը: Այդ պատճառով, տաղավար տոների հաջորդ օրը, եկեղեցիներում մատուցվում է Սուրբ Պատարագ և Հոգեհանգստյան պաշտոն՝ բոլոր նրանց համար, ովքեր ճշմարիտ և սուրբ հավատով ննջեցին ի Քրիստոս, և պատարագի մեջ, Աստծու առջև, հիշատակվում են նրանց անունները, ինչպես Սողոմոնը հիշատակեց իր հոր՝ Դավթի անունը (տես Բ Մնաց. 6:42):

Այդ օրը մարդիկ այցելում են նաև իրենց ննջած հարազատների գերեզմանները և պատվիրում քահանաներին օրհնել այն, որով ավետում ենք ննջեցյալներին Տիրոջ Երկրորդ գալստյան և մեռելների հարության հույսը:

Անվանակոչություն

Սուրբ Ծննդյան ութերորդ օրը Հիսուս Քրիստոսի անվանակոչության և թվատության օրն է: Քրիստոս նախ մեզ համար թվատվեց և ո՛չ թե որ ուներ դրա կարիքը: Մեր Տերը, օրենքը խոտան չհամարելով, հանձն առավ թվատվել, որովհետև չգարշեց իր իսկ դրած Օրենքից, բանգի այն մարդկանց համար դրեց: Թվատությամբ ցույց տվեց նաև իր ճշմարիտ մարդանալը կատարյալ մարդեղությամբ, որպեսզի չկարծեն, թե թվացյալ է մարդացել, ինչպես Նրա շնորհից զրկվածներն ասացին: Նաև պետք էր, որ իր իսկ կարգած օրենքներն ինքն անձամբ կատարեր ու պատվեր, որպեսզի հավատալին, որ Նա է Օրենքի Սահմանողը և հայրերի Աստվածը: Թվատությամբ Քրիստոս նաև ցույց տվեց, որ ինքն Աբրահամի որդին է, ում եղավ թվատության հրամանն ու օրհնյալ Զավակի խոստումը, որպեսզի այսպիսով ցույց տա, որ Աստծու խոստումն իրենով է կատարվում:

Սակայն Տերը մկրտությամբ արգելելով մարմնավոր թվատությունը՝ փոխարենը տվեց հոգևոր թվատություն, որը մեզ համար օրհնագրվեց Պողոսի միջոցով (տես Հռոմ. 2:29): Երկու թվատություն կա՝ հոգևոր ու մարմնավոր: Տերը մարմնավոր թվատությունն ավանդեց Աբրահամին, իսկ հոգևորը՝ սրտի թվատությունն, ավանդեց Մովսեսին՝ ասելով. «Թվատեցե՛ք ձեր խստասրտությունը» (Բ Օրենք 10:16): Եվ Քրիստոս ոչ միայն Օրենքի, այլև հոգևոր թվատությամբ թվատվեց. նախ՝ թվատեց Նրան Հայրը ծննդյան ժամանակ աղքատության սրով, ապա՝ ութերորդ օրը թվատվեց Օրենքի սրով, այնուհետև՝ ինքն իրեն թվատեց խոնարհության սրով, և վերջապես՝ Նրան թվատեցին հրեաները՝ չարչարանքների, իսկ Պիղատոսի զինվորները՝ խաչի սրով:

Ըստ Օրենքի կարգի Զաքարիան՝ Հովհաննես Կարապետի հայրը, զալով նրանց մոտ, թվատեց մեր Տիրոջը Հովսեփի բազուկների վրա՝ կոչելով Նրան Հիսուս: «Հիսուս»-ը եբրայեցիների լեզվով նշանակում է փրկիչ, իսկ հունարեն՝ բեկված Աղամի բժիշկ: Միևնույն ժամանակ նշանակում է նաև փրկիչ անեծքից, մեղքերից, կուռքերից, դժոխքից ու ամեն տեսակ վտանգից, որոնցից էլ մեր Տերը մեզ փրկեց ու սատանայի խոցոտած մեր խորվերքերը բուժեց:

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԴԵՆՏ ԷՆՏ

Սուրբ Երրորդություն եկեղեցի

2005թ. նոյեմբերի 20-ը առանձնահատուկ և հիշարժան էր Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքի հավատավոր ժողովրդի համար: Այդ օրը, ձեռամբ Լ.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Երկրորդ Ամենայն Հայոց հայրապետի, տեղի ունեցավ Ս. Երրորդություն եկեղեցու օծման սրբազան արարողությունը, որից հետո նորաօծ եկեղեցուն Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գերաշնորհ՝ Ս. Նավասարդ արքեպիսկոպոս Կճոյանի ձեռամբ մատուցվեց Ս. Պատարագ: Հանդիսավոր արարողությանը ներկա էին նաև բարձրաստիճան այլ հոգևորականներ ու պաշտոնատար անձինք:

Սրբազան արարողությունից հետո Նորին Սրբությունն իր հայրապետական խոսքում գոհունակություն հայտնեց բոլոր նրանց, ում ջանքերի շնորհիվ վեր է խոյացել այս հոյակերտ եկեղեցին՝ ի դեմս բարերար Լուիզ Սիմոն Մանուկյանի, եկեղեցու ճարտարապետ լուսահոգի

Բ ա ղ ղ ի կ Արզումանյանի, եկեղեցու բոլոր շինարարների, ն կ ա թ ի չ Վ ա թ ո լ ժ ա ն Վարդանյանի, ում կողմից պատկերված Ս. Աստվածամոր պ ա տ կ ե ռ ը

գարդարում է եկեղեցու Ս. Խորանը: Ս. Երրորդություն եկեղեցու հիմնարկեքը կատարվել էր 2001թ., զանգակատան և եկեղեցու խաչերն օծվել էին 2004թ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Երկրորդի ձեռամբ, իսկ 2005թ. հոկտեմբերի 15-ին կատարվել է եկեղեցու մկրտության ավագանի օրհնության կարգը՝ ձեռամբ Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գերաշնորհ Ս. Նավասարդ արքեպիսկոպոս Կճոյանի: Ս. Երրորդություն եկեղեցին իր օծմամբ դարձավ հզոր հեմասյուն ու հավատի լուսավոր տաճար՝ հավատավոր ժողովրդի համար, որոնց թիվը գնալով աճում է: Աստվածաշնչում օծումը համարվում է աստվածային շնորհի նյութական դրսևորումը և փոխանցումը, այսինքն օծման յուզով Սրբալույս Մյուռոնով, իրականացվում է աստվածության հետ առարկայի (եկեղեցիներ, սեղաններ, խաչեր, պատկերներ) կամ անձի հաղորդակցումը, որը սրբազործվելով դառնում է ներգործունակ, իսկ օծության հիմքում ընկած է Հին Ու խ տ ու մ

Մ ո Վ ս ե ս ի ն տրված Տիրոջ պատվիրանը (Ելք 30:1-12): Ա յ դ ի ս կ պ ա տ ճ ա ռ ը վ ե կ ե ղ ե ճ ու է ա կ ա ն պայմաններից

զլխավորը՝ հիմքերից սկսած օծված լինելն է: Նույնիսկ տեղը ճշտելն ու հիմքեր բանալը աղոթքով ու օրհնությամբ է կատարվում: Երբ կատարվում է նորակառույց եկեղեցու նավակառուցիքը, այն դարձյալ ամբողջությամբ օրհնվում է օծվում է: Շուրջ հինգ տարի է, որ իր դռներն է բացել Սբ. Երրորդություն եկեղեցին հավատացյալների առաջ և դարձել սիրելի աղոթատեղի համայնքի համար: Սուրբ Երրորդություն եկեղեցին կարճ ժամանակահատվածում դարձավ սիրելի ուխտատեղի և աղոթատուն ՀԱԹ-ի բնակիչների համար: Սակայն աղոթելուց և մոմ վառելուց գատ եկեղեցուն կազմակերպվում են նաև հոգևոր և

մշակութային զանազան միջոցառումներ:
Եկեղեցում գործում է

ա. Կիրակնօրյա վարժարան.

6-16 տարեկան երեխաները՝ հաճախելով Կիրակնօրյա վարժարան, ծանոթանում են Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու դավանանքին, եկեղեցական տոներին, ստանում են հայեցի դաստիարակություն և ճանաչում ազգային, հոգևոր ու մշակութային արժեքները: Մասնակից են լինում նաև հոգևոր և ազգային թեմաներով կազմակերպվող հանդիսություններին, ցուցահանդեսներին և այլ հետաքրքիր միջոցառումներին:

բ. Երիտասարդաց միություն (ՍԵԵՄ).

Միության նպատակն է հայ երիտասարդին համախմբել Մայր Եկեղեցու շուրջ, հաղորդ դարձնել մեր հոգևոր ու ազգային արժեքներին: Միության շրջանակներում կազմակերպվում են հոգևոր և ուսումնական դասընթացներ, Աստվածաշնչի սերտողություններ, մշակութային և հոգևոր

միջոցառումներ, ուխտագնացություններ դեպի նվիրական սրբավայրերը, արշավներ և քննարկումներ տարբեր թեմաների շուրջ:

Երիտասարդաց միության ակտիվ կյանքի կազմակերպման վկայությունն են այն բազմապիսի ծրագրերը, որոնք իրագործվում են Տեր Եսայի քին. Արթենայնի նախաձեռնությամբ ու մի խումբ երիտասարդների կամքի ու ոգևորության արդյունքում: Այդ ծրագրերից են՝

➤ «Սկիզբ» ծրագիրը՝ 15 հոգևոր թեմաներից բաղկացած դասախոսություն է, որի թեմաները ներկայացնում են հոգևոր կյանքի առաջին քայլերը: Ծրագրի նպատակը կյանքի իմաստի բացահայտումն է, որը հասկանալի է դառնում Աստծուն ճանաչելու և Նրա հետ հարաբերություններ ձևավորելու ընթացքում: Հանդիպումների ընթացքում կազմակերպվում են քննարկումներ, որոնց ժամանակ մասնակիցներն արտահայտում են իրենց տեսակետներն ու մոտեցումներն առաջարկվող թեմաների շուրջ: Ծրագրի ընթացքում կազմակերպվում են նաև ուխտագնացություններ:

➤ Երիտասարդ միության ծրագրերից է «ՍԵԵՄ ակումբ»-ը, որը կրթական-ճանաչողական ծրագիր է, որտեղ հրավիրվում են տարբեր մասնագետներ՝ դերասաններ, բժիշկներ, հոգեբաններ, աստվածաբաններ և այլոք, ովքեր խոսում են երիտասարդներին հուզող թեմաների շուրջ: Յուրաքանչյուր ամսան այս ծրագիրն ունենում է տարբեր խորագրեր՝ «Ճանաչի՛ր ինքդ քեզ», «Խոստովանություն» և այլն:

➤ Առողջ մրցակցության և հոգևոր գիտելիքների ամրապնդման լայն հնարավորություն է ընծեռում «Ինտելեկտուալ փառատոնը», որը կազմակերպվում է Սուրբ Երրորդություն եկեղեցում՝ Արարատյան Հայրապետական Թեմի եկեղեցիների երիտասարդաց միություններից կազմված թիմերի միջև: Նմանօրինակ խաղերի ժամանակ երիտասարդների միջև առողջ մրցակցության արդյունքում ստեղծվում են նաև առողջ ու կառուցողական հարաբերություններ:

➤ Երիտասարդաց միության անդամները կազմակերպում են նաև Պատի թերթի և «Սկիզբ» հանդեսի հրատարակությունը:

գ. Տիկնաց միություն.

Տիկնաց միությունում ընդգլկվել են կանայք, ովքեր մտահոգված են եկեղեցու պայծառացման և համայնքի ձևավորման խնդիրներով: Միության

յուրաքանչյուր անդամ իր լուծման կարող է ունենալ եկեղեցու կազմակերպչական աշխատանքներում: Կանանց միության կողմից կազմակերպված ուխտագնացությունները լավագույն ձևով նպաստում են հոտի անդամների մեջ փոխադարձ սիրո, ջերմ ու մտերիմ հարաբերությունների ստեղծմանը: Միությունը համագործակցում է «Հայ Զմեռ Պապ» բարեգործական ծրագրին, փորձում է իր հոգածության տակ պահել միայնակ ծերերին և կարիքավոր մարդկանց:

Սուրբ Երրորդություն եկեղեցում կազմակերպվում են նաև դասընթացներ՝ անգլերեն, հայերեն, ժեստերի լեզուների, համակարգչային ուսուցման, գործում են նաև պարի, նկարչության, ասեղնագործության, դիզայնի և թատերական խմբակներ: Սուրբ Երրորդություն եկեղեցու դահլիճը գործում է որպես մշակութային կենտրոն, որտեղ պարբերաբար կազմակերպվում են ազգային ու եկեղեցական տոներին նվիրված միջոցառումներ:

Այս գեղեցիկ և օրհնաբեր ծրագրերին մասնակցում են նաև խուլ երիտասարդները, որոնց համար ժեստերի լեզվով թարգմանվում է բոլոր քարոզներն ու միջոցառումները: Այս ամենը նպաստում են անձի հայեցի դաստիարակության և հոգևոր կյանքի զորացման նվիրական առաքելությանը: Շատ շատերի համար Սուրբ Երրորդություն եկեղեցին դարձել է երկրորդ տուն, ուր սովորում են, ստեղծագործում, ընկերանում, միմյանց օգնում և, որ ամենակարևորն է, աղոթում...

Մենք սիրում ու սպասում ենք քեզ

Սիրելի ընթերցող, նյութը, որը դու հիմա կկարդաս, ծնվել է Ս. Երրորդություն եկեղեցու Երիտասարդաց միության անդամների հետ անցկացրած հարցումների արդյունքում: Հարցումներ, որոնք ինչ-որ չափով պատկերացում կտան քեզ միության անդամների եւ նրանց առօրյայի մասին:

Պարզվում է, որ մեր միությունում կան **ա մ ե ն ա տ ա ր ք ե ր** մասնագիտությունների տեր մարդիկ՝ երաժիշտներ, **ա ս տ վ ա ծ ա բ ա ն ն ե ր**, հոգեբաններ, բանասերներ, իրավաբաններ, բժիշկներ, անգամ՝ դիզայներ ու խոհարար, համակարգչային օպերատոր եւ գինագործ, վարսահարդար ու հաշվապահ և այլն: Իսկ ի՞նչն է, որ նրանց կապում է իրար: Իհարկե սերն է, Աստծո սերը, ինչպես նաև՝ ընդհանուր նախասիրությունները: Մեր երիտասարդները սիրում են գիրք կարդալ և երաժշտություն լսել, իսկ երբ հոգնում են, ապա զրքերից ու կյանքից ստացած տպավորությունները հանձնում են թղթին կամ էլ կտավին: Մի փոքր ավելի աշխույժները սիրում են երգել, նվագել ու պարել, զբոսնել ու երազել: Երիտասարդները հրաշալի արտահայտվում և պատմում են իրենց մասին. ոմանք մի քիչ ինքնամփոփ են են, ոմանք՝ ավելի բաց, բայց բոլորն էլ անկեղծ են ու հետաքրքիր: Ընդհանրացնելով երիտասարդների կարծիքները՝

նշեն, որ նրանք արդար են ու հոգատար, համբերատար ու հանդուրժող, աշխատասեր ու քնախոս, անկեծ, անմիջական ու ներողամիտ, և բոլոր դեպքերում՝ հետաքրքիր ինչո՞ւ չէ, նաև շուտ վիրավորվող, կեղծավորության ու սահմանապակ մտածելակերպի նկատմամբ անհանդուրժող, զգացմունքային ու ինքնամփոփ, ուրախ ու շփվող, ծույլ ու երազկոտ, հեղհեղուկ և ամաչկոտ, պահանջողական-ազգայնական, ինքնաքննադատ ու հաճախ հուսահատվող, ռոմանտիկ, բայց ոչ երբեք սենտիմենտալ և ի վերջո՝ բարդ ու անկանխատեսելի խառնվածքներով: Եվ հարց է ծագում, թե ի՞նչն է այսքան տարբեր երիտասարդների հավաքում ու պահում նույն հարկի տակ:

Մեր երիտասարդներին գրեթե միշտ եկեղեցի առաջնորդում է Աստծո հանդեպ ունեցած սերն ու Աստծո խոսքերին ունկնդիր լինելու պահանջը: Երիտասարդների մեկ այլ խմբի եկեղեցի բերում են իրենց ընկերներն ու հարազատները, մյուսներն էլ այստեղ են եկել՝ հարազատներ գտնելու, շփվելու իրենց հասակակիցների հետ, ընդհանուր սիրո ու ջերմության մեջ ստանալու իրենց հուզող հարցերի պատասխանները: Կան անդամներ էլ, որ Երիտասարդաց Միություն են եկել՝ սիրո, հավատի ու հույսի ծարավից դրդված և հոգու դատարկությունը լցնելու ցանկությամբ: Եվ նրանց բոլորին այստեղ պահում են Աստծո խոսքն ու սերը, Տեր Հոր քարոզներն ու պարզ և ջերմությամբ լի մթնոլորտը, ընկերների սերն ու հոգատարությունը:

Թերեա այսքանը ՍԵՏՄ-ի ընդհանուր

բնութագրի մասին, թեև, որքան էլ ընդգրկում լինի, մեկ է, թերի է, քանի որ Երիտասարդաց միության մասին ավելի ճիշտ պատկերացում կարող եք կազմել՝ միայն ու միայն Միության ներսում լինելով: Մենք սիրում ու սպասում ենք քեզ....

Արփի Խաչատրյան

ՍԿԻԶԸ

«ՍԿԻԶԸ» Երիտասարդական ծրագիր

Հարցերին պատասխանեց Տ.Եսայի քին.Արթնյանը

-Տեր հայր, ինչպե՞ս որոշվեց «Սկիզբ» ծրագիրն իրականացնել:

Եթե ծանոթ լինեք «Սկիզբ» ծրագրի կառուցվածքին, ապա կնկատեք, որ այն Աստվածաշնչի սերտողության մի ձև է: Ծրագրիը ենթադրում է ոչ միայն խոսնակի խոսքը, քարոզը կամ բանախոսությունը, այլև հնարավորություն է տրվում մասնակիցներին արտահայտվելու, պատմելու իրենց պատկերացումների, հոգևոր փորձառությունների մասին, որի արդյունքում վերն են հանվում սխալ կամ թյուր կարծիքներ և մեր կողմից փորձ է արվում դրանք շտկել՝ ավելի հիմնավոր պատասխանների օգնությամբ:

-Ի՞նչ բովանդակություն ունի այն:

Բովանդակությունը հիմնականում հոգևոր կյանքի առաջին քայլերն են: Այսինքն բովանդակության մեջ ընդգրկված են այն թեմաները, որոնք անհրաժեշտ են յուրաքանչյուր հավատացյալի՝ հավատքի կյանքի ծանապարհին առաջին քայլերն անելու համար: Նրանք սովորում են, թե ի՞նչ է Աստվածաշունչը, ինչպիսի կառուցվածք ունի, ինչպես կարող են այն կարդալ և հասկանալ, ինչպե՞ս կարող են աղոթել և այլն:

-Ինչպիսի՞ թեմաների եք անդրադառնում այդ ծրագրի ընթացքում:

Քննարկվում են այնպիսի թեմաներ, որոնք հաճախ կարող են լսել հասարակության մեջ՝ իբրև հարցեր: Այդպիսի հարցերից է օրինակ՝ այն, թե բժշկու՞մ է Աստված, թե՞ ոչ, ի՞նչ է պետք խնդրել աղոթելիս և ի՞նչը՞ ոչ, ո՞րն է իսկական ազատությունը, մարդու իրական արժեքը և այդպես շարունակ:

-Ովքե՞ր են մասնակիցները:

Մասնակիցները երիտասարդաց խմբի մասնակցներն են, բուհերի ուսանողներ, համայնքի անդամներ, դպրոցի աշակերտներ, որոնց մենք նախապես իրավիքում ենք: Այս ծրագիրը մենք իրականացրել ենք նաև մանակատների երեխաների համար:

-Որքա՞ն ժամանակ է, որ «Սկիզբ»-ը կազմակերպվում է:

Արդեն երեք տարի է, ինչ այս ծրագիրը իրականացվում է, և որի շնորհիվ երիտասարդները սկսել են հաճախել եկեղեցի:

-Ի՞նչ հաճախականությամբ է այն կազմակերպվում:

Այն տևում մոտավորապես երեք ամիս: Տարվա ընթացքում ծրագիրն իրականացնում ենք մեկ-երկու անգամ՝ հաշվի առնելով ծրագրի կաևորության գործոնը: Քանի որ «Սկիզբը»-ը միակ ծրագիրը չէ, այդ պատճառով էլ փորձում ենք հնարավորինս խտացնել թեմաները, որպեսզի կարողանանք ժամանակ հատկացնել նաև Աստվածշնչի սերտողությանը, Պատարագի մեկնության դասընթացներին և այլն:

-Ո՞րն է ծրագրի նպատակը:

Հիմնական նպատակը երիտասարդին եկեղեցի բերելն է: Նրանք, ովքեր ծրագրին մասնակցել են, խոստովանում են, որ «Սկիզբ» ծրագիրը օգնել է ստանալ քրիստոնեական գիտելիքներ, սովորեցրել է հաճախել եկեղեցի, աղոթել Աստծուն, կարդալ Աստվածաշունչ՝ արդյունքում դառնալով Հայ Առաքելական եկեղեցու լիիրավ անդամ: Մեր նպատակն է հայ երիտասարդին կապել մայր եկեղեցու հետ և օգնել գտնելու կյանքի իրական իմաստը:

* * *

Սուրբ Դավիթ եկեղեցու Հոգևոր Հովիվ՝ (Բուկա-Ռատոն, Ֆլորիդա, ԱՄՆ) հոգեշնորհ Հայր Նարեկ Վարդապետ Պեդաղոգի հարցազրույցը

-Հայր Սուրբ, ո՞րն է սփյուռքի հայ երիտասարդության գերխնդիրը:

Այստեղ հայ երիտասարդը հաճախ կանգնում է հայրենիքի հետ հարաբերակցություն չունենալու խնդրի առաջ: Սեփական ազգի մշակույթին ու սովորույթներին քաջածանոթ չլինելը նպաստում է օտար հողում գտնվող ու մեծացող երիտասարդին ձուլվել տվյալ ազգի սովորույթներին ու բարքերին, որն էլ իր անցանկալի հետևանքներն ունի, որոնցից են, ցավոք, եկեղեցի չհաճախելը, նյութական արժեքների գերազնահատումը, թմրացուցիչների

գործածումը եւ այսպես շարունակ:

-Կա՞ն արդյոք հասարակական մարմիններ, որոնք աջակցում են երիտասարդներին:

Այստեղ կան ակտիվ գործող հոգևոր, մշակութային, սպորտային կազմակերպություններ, որոնք զբաղվում են հայ երիտասարդներին միավորելու հարցով: Դրանցից են ՀԲԸՄ-ն (AGBU) եւ Ամերիկայի Հայոց եկեղեցու երիտասարդաց Կազմակերպությունը (ACYOA): Եկեղեցին էլ իր հերթին, անշուշտ, կազմակերպում է ծրագրեր, որոնց շրջանակներում երիտասարդները հնարավորություն են ունենում համատեղելու իրենց հետաքրքրություններն ու ժամանակը:

-Կա՞ն արդյոք ազգայնական կամ դավանաբանական տարածայնություններ:

Նման տարածայնություններ երբեմն առաջ են գալիս խառնամուսնության պատճառով: Այս ամենի հետևանքը հաճախ այն է լինում, որ աճող սերունդը չի հաճախում եկեղեցի, և ընտանիքը նոր սերունդին չի ծանոթացնում իր ազգային պատկանելությանն ու մշակույթին: Սա, իհարկե, չափանիշ չէ: Պատահում է նաև հակառակը, որն իհարկե շատ գովելի և ուրախալի է:

-Ինչպի՞սի միջոցառումներ են կազմակերպվում երիտասարդների համար և ի՞նչ հաճախականությամբ:

Տարվա ընթացքում վերոնշյալ կազմակերպությունները կազմակերպում են միջոցառումներ տարբեր առիթներով: Այդ միջոցառումների թվում են ամառային ծամբարային ծրագրերը, սպորտային մարաթոնները, ծիսական ծրագրերը, ուխտագնացությունները դեպի Հայաստան կամ Երուսաղեմ: Ինչպես նաև, բոլոր եկեղեցիներում գործում են շաբաթօրյա եւ կիրակնօրյա դպրոցներ:

-Ինչպե՞ս են կազմակերպվում հայկական տոնակատարությունները և կա՞ն տոներ կամ միջոցառումներ, որոնք առավել աչքի են ընկնում իրենց կարևորությամբ և շքեղությամբ:

Եկեղեցին կարգապահությամբ հետևում է հայկական տոնացույցին: Հիմնականում, առավել շուրջ տոնվում են Սուրբ Ծնունդն ու Սուրբ Ձատիկը: Եկեղեցուց դուրս տոնվում են մի քանի Ամերիկյան տոներ, ինչպիսիք են՝ Հալոուինը, Գոհաբանության օրը, Մայրերի օրը, Հայրերի օրը և այլն:

-Ձեր մաղթանքը Հայաստանի և սփյուռքի երիտասարդներին:

Մեր մաղթանքն է, որ հայ երիտասարդները Հայաստանի և սփյուռքի մեջ առավել կապվեն իրենց եկեղեցիներին, մոտիկից ճանաչեն իրենց հովիվներին, աջակցեն իրենց համայնական տարբեր կառույցներին, առժամապատվորեն եւ մեծ հավատքով ծառայեն իրենց եկեղեցու խորանին, երգչախմբում և եկեղեցուն կից այլ կառույցներում:

***

Հավատանք և քայլեր դեպի Աստված աներկմպորեն

«Երանի նրանց, որոնք չեն տեսել և սակայն կհավատան» (Հովհ. Ի 29):

Աստծո Միածին Որդին այս խոսքերն ասաց Թովմասին վերջինիս անհավատության պատճառով, որովհետև Թովմասը հավատաց Փրկչի հրաշափառ Հարությանը միայն այն ժամանակ, երբ տեսավ Նրա վերքերը: Եվ մեր Տերը երանի տվեց բոլոր նրանց, ովքեր կհավատան իրեն առանց տեսնելու: Իսկ այսօր ի՞նչ է կատարվում մեր կյանքում: Կա՞նք արդյոք անհավատ թովմասներ մեր շուրջը, մեր հասարակությունում: Պարզվում է կան: Որքան էլ ցավալի, բայց փաստ է, որ այսօր շատ հայորդիներ չեն հավատում Աստծուն սոսկ այն պատճառով, որ չեն տեսնում Նրան: Նրանք նշան կամ հրաշք են ակնկալում Աստծուց համոզվելու Նրա գոյությանը: Փաստորեն, Սուրբ Գրքում ներկայացված են Փրկչի բոլոր հրաշքները, նշանները, որոնք բավական չեն այսօրվա թովմասների համար՝ աներկմտորեն հավատալու Աստծո գոյության փաստին: Հովհաննեսի Ավետարանում կարդում ենք. «Իր աշակերտների առաջ Հիսուս բազում այլ նշաններ էլ արեց, որոնք այս գրքում գրված չեն: Այլ սա այն չափով գրվեց, որ դուք հավատաք, թե Հիսուս Քրիստոսն է Աստծո Որդին. նաև որպեսզի հավատաք ու Նրա անունով հավիտենական կյանք ընդունեք» (Հովհ. Ի 30-31): Այսինքն Ավետարանը գրվեց համայն մարդկության փրկության համար, փրկություն, որ կլինի հավատի շնորհիվ միայն:

Աստծո գոյությանը կասկածելուց առաջ երբևէ մտածե՞լ ես, թե ո՞վ ստեղծեց այս զարմանահրաշ աշխարհը, որում դու ապրում ես և վայելում աշխարհի բարիքները: Երբևէ մտորե՞լ ես, որ այն ամենը, ինչ ունես, Աստված է քեզ տվել, որ Աստծո պատկերով ու նմանությամբ ես ստեղծված, Արարչի պատկերն ես կրում և անմտություն է պարզապես Աստծո գոյությանը չհավատալը, քանի որ «Նրանով եղավ ամեն ինչ, առանց նրա չեղավ ոչինչ, որ եղել է: Կյանքը նրանով էր» (Հովհ. Ա. 2-3): Ամեն մի օրը, որ բացվում է մեր առաջ, Աստծո պարգևն է մեզ, և մենք պարտավոր ենք շնորհակալ լինել Աստծուն և ասել. «Շնորհակալ եմ, Տեր իմ և Աստված իմ, որ արժանացրիր ինձ տեսնելու այս օրը ևս»: Հավատանք ու փնտրենք Աստծուն մեր ողջ էության մասնկան հավատով և անկեղծությամբ: Գիտակցենք, որ Աստված մեզանից յուրաքանչյուրի մեջ է, մենք Նրան կարող ենք տեսնել մեր հոգու աչքերով, մեր զորեղ հավատի շնորհիվ:

Ձորանանք հոգով, կատարելագործենք մեր հավատը, որպեսզի արժանի լինենք աստվածտեսության:

Եկեղեցու Տանապարհին

Կանոններ եկեղեցի հաճախող յուրաքանչյուր քրիստոնյայի համար:

Ամեն մի ճշմարիտ քրիստոնյայի պարտքն է հաճախել եկեղեցի, հատկապես կիրակի և տոն օրերին՝ մասնակցելու Սուրբ Պատարագի արարողությանը: Եկեղեցին աղոթքի տուն է և մոմ վառելը պարտադիր պայման չէ, կարևորը աղոթելն է և համապատասխան կանոնների պահպանումը:

ա. Եկեղեցի մտնելիս պետք է խաչակնքվել:

բ. Եկեղեցի մտնելիս պետք է լինել մարմնապես ու հոգեպես մաքուր, սթափ մտքով:

գ. Եկեղեցի պետք է մտնել պատշաճ և վայելուչ հագուստով (սպորտային հագուստով կամ կիսավարտիքով չի կարելի մտնել եկեղեցի):

դ. Տղամարդիկ եկեղեցի պետք է մտնեն գլխաբաց, կանայք՝ գլուխները գլխաշորով ծածկած:

ե. Արգելվում է հարբած վիճակում եկեղեցի մտնել:

զ. Արգելվում է զենքով եկեղեցի մտնել:

է. Եկեղեցի պետք է մտնել անաղմուկ, զգույշ քայլերով:

ը. Եկեղեցում պետք է պահպանել կատարյալ լռություն, բարձրաձայն չաղոթել, չգրուցել:

թ. Անջատել բջջային հեռախոսները:

ժ. Սուրբ խորանի, Սուրբ Ավագանի և սրբապատկերների առջև մեջքով չկանգնել, կանգնել միշտ դեպի արևելք՝ հայացքը ուղղած դեպի Սուրբ խորանը:

ժա. Եկեղեցում ձեռքերը գրպանը չդնել:

ժբ. Ծեսի ընթացքում քահանայի աղոթքի, Սուրբ Ավետարանի ընթերցման և հավատանքի ժամանակ պետք է ոտքի կանգնել:

ժգ. Սուրբ խաչը կամ Սուրբ Ավետարանը համբուրելուց առաջ պետք է ասել «Մեղայ Աստուծոյ» և խաչակնքվել:

ժդ. Եկեղեցուց դուրս գալիս շրջվել դեպի Սուրբ խորանը, խոնարհվել և խաչակնքվել:

Հոգևորականին հանդիպելիս պետք է ողջունել ըստ իր հոգևոր կարգի՝

Կաթողիկոսին՝ Աստված օգնական, Վեհափառ Տեր:
Եպիսկոպոսին՝ Աստված օգնական Սրբազան Հայր:
Վարդապետին՝ Աստված օգնական Հայր Սուրբ:
Քահանային՝ Օրհնեցեք Տեր Հայր:

Զգուշացի՛ր «Կյանքի խոսք» աղանդից

«Խնդրում եմ, եղբայրներ, որ զգուշանաք այն մարդկանցից, որոնք երկպառակությունների և գայթակղությունների պարծառ են դառնում՝ շեղվելով այն վարդապետությունից, որը դուք սովորեցիք: Հեռու մնացե՛ք նրանցից, որովհուրև այդպիսիները մեր Տիրոջ՝ Զրիստոսին չեն ծառայում, այլ իրենց որովայնին՝ քաղցր խոսքերով ու կեղծ գովասանքով խաբելով պարզամիտներին» (Յոհն. 16: 17-18):

Գաղտնիք չէ, որ աղանդը համաշխարհային, գլոբալ բիզնես է մարդուն կառավարելի դարձնելու ամենակարճ ուղին: Աղանդներն աշխատում ու գործում են գաղտնի: Այդ կառույցները հասարակությանը վտանգ են սպառնում: Շատերն ուղղակի գործադրում են արգելված մեթոդներ՝ խախտելով մարդու իրավունքը, գործադրում հոգեբանական ճնշում՝ շահարկելով հիմնականում մարդու սոցիալական գործոնը: Այն բոլոր քաղաքացիները, որոնք

ներգրավված են քայքայիչ կրոնական կառույցներում, արդեն իսկ տուժած են. ցավոք, որևէ օրենքով, քայքայիչ կամ տ ո տ ա լ ի տ ա թ հ ա ս կ ա ց ու թ յ ու ն ը հիմնավորված չէ:

Հոգեբանները նշում են, որ աղանդի բովով անցածները հետագայում պարտադիր ունենում են հոգեկան խանգարումներ, ներգնդներ, փսիխոզներ, քանի որ կորցնում են իրենց ինքնությունը, տրամաբանելու կարողությունը և օժտված են լինում դոգմատիկ մտածողությամբ: Աղանդի պաշտամունքի արարողության ժամանակ ներշնչման տեխնիկայի կիրառմամբ, ստեղծվում է, զանգվածային փսիխոզ իրավիճակ: Աղանդը գողանում է մարդու, «ես»-ը, զոմբիացնում մարդուն, որը արտաքին աշխարհի և սեփական, «ես»-ի աղճատման բարձրագույն դրսևորումն է:

20-րդ դարի 50-ականներին հոգեգալստականներից առաջացած մակերեսային կրոնական ուղղություններից է խարիզմատիկ շարժումը, որը հենվում է լոկ անհատների անձնական փորձառությունների վրա: Հայաստանում խարիզմատ աղանդներից գործում են «Կյանքի խոսք», «Նոր սերունդ», «Կենդանի հավատք» խմբավորումները:

Աղանդավորական առաջնորդներից մեկը ՈՂ հայտնի Լեդյանը իր քարոզներից մեկի ժամանակ, նյութական որությունը բարելավել ցանկացողներին, առաջարկում է, ստեղծել սեփական եկեղեցին և խուզել սեփական հոտի ոչխարներին՝ նրանց կաշին բերթելով տասը տակ: Մեկ ուրիշը՝ Վ. Իվաննիկ անունով մի քարոզիչ, քարոզում է, թե Աստծո փառքն այն է, երբ բացելով սառնարանը այն գտնում ես բերնեբերան լի մթերքներով: Հայաստանի «Կյանքի խոսք» աղանդը հայտարարում է, որ եթե Աստծուն նվիրեք 100 դոլար, Աստված ձեզ «կօրհնի»՝ 1000 դոլարով: Ըստ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու քահանա Տեր Եսայի Արթենյանի դա առևտուր է, այլ

ոչ թե աստվածաբանություն, այն բիզնես է Աստծո հետ:

«Կյանքի խոսք» եկեղեցին՝ շահարկելով Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու անունը, նշում է, թե իրենց եկեղեցին Հարավարևմտյան թաղամասի եկեղեցին է, մինչդեռ այդ տարածքում գործում է Առաքելական ընդամենը մեկ՝ ՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ եկեղեցին, որի հարևանությամբ էլ գտնվում է նրանց ժողովարանը: Այդ ժողովարանի շենքի դիմաց խաչ կանգնեցնելով անտեղյակ մարդկանց համար տպավորություն են ստեղծում, թե իբր այդ շինությունը, եկեղեցի է: Եկեղեցի կոչված շենքը սովորական շինություն է, որը նույն հաջողությամբ կարելի է առևտրի տուն կոչել: Դրսից միգուցե գրավող, բայց ներսից խաթարված՝ եկեղեցուն հատուկ սուրբ խորհուրդն ու աստվածային լուծությունը փոխարինած՝ ծափերով, ալելուիաներով, նվագախմբի և վոկալիստների ակտիվ մասնակցությամբ ընթացող բարձր-անորակ երաժշտությամբ և «օտար լեզուների» անհասկանալի բարբաջանք-աղաղակներով:

«Կյանքի խոսք»-ը Հայաստանում գործող ամենաակտիվ, ագրեսիվ և կազմակերպված աղանդավորական համայնքներից է: Բաժանելով թռուցիկ թերթոններ՝ խաբելությամբ մարդկանց իրենց եկեղեցին են հրավիրում՝ իբրև, թե բուժվելու համար՝ նախանշելով անգամ բուժման կուրսերը՝ 7 կիրակի օր: Առաքելական եկեղեցին ասում է. «եկեք եկեղեցի, որ ունենաք հոգու փրկություն», մինչդեռ նրանք առաջարկում են թվացյալ բժշկություն՝ «եկեք, որ բժշկվեք», - նկատում է հոգևորականը: Նա վստահ է, որ «բուժվողները» հիմնականում կեղծ վկայություններ են տալիս: «Եթե այդպես է, թող այնտեղ հաճախող խուլ երեխաներն էլ բուժվեն: Նրանց չեն կարող խաբել, որովհետև Հայաստանում գոյություն ունեցող 3500 խուլերը բոլորն իրար ճանաչում են», - ասում է քահանան:

Աղանդը վախի կապանքների մեջ է պահում իր անդամներին: «Կյանքի խոսք»-ը նշում է, թե իբրև Սուրբ Հոգի ստացողը դասվում է սրբերի շարքը և օժտվում է լեզվախոսությամբ, բայց Հայ Առաքելական Եկեղեցին ճշմարիտ ճանապարհն է առաջարկում՝ շեշտը դնելով սիրո և երկյուղածության վրա:

«Եվ Սուրբ Հոգին հայտնապես ասում է, թե վերջին ժամանակներում ոմանք պիտի հեռանան հավատից և իրենց ուշադրությունը պիտի դարձնեն մոլորեցնող հոգիների և դևերի ուսմունքների վրա» (Ա Տիմոթեոս 4:1-7):

Նաիրա Մարտիրոսյան

Ես հոգնեմ եմ դասերից...

Ցավոք սրտի այսօրվա իրականության մեջ ամեն ռոպե ստիպված ես լինում առնչվել ցավալի երևույթների հետ: Այդպիսի երևույթների թվում է, ինքնասպանությունը: Իհարկե, մեզանից քչերն են ծանոթ այսօրվա իրականության ճշգրիտ պատկերին, սակայն մեր անտեղյակությունը չի փրկում մեզ այսպիսի արատավոր երևույթներից. ավելին՝ այն նույնիսկ նպաստում է, որ մենք շատ

Պատկեր

Հաղպատի վանք

Հաղպատի վանքը հայկական միջնադարյան հոգևոր, մշակութային համալիրներից է և գիտաուսումնական խոշոր կենտրոններից մեկը: Այն գտնվում է Լոռու մարզում: Վանքի առաջին՝ Ս. Նշան եկեղեցին և միաբանությունը 976 թվականին հիմնադրել են Աշոտ Գ թագավորը և նրա կին Խոսրովանուշը՝ իրենց որդիներ Կյուրիկեի (Գուգենի) և Սմբատի համար: Հիմնադիր վանահայրն է եղել Սիմիոնը, ով Տիրանուն երեցի հետ միասին ղեկավարել է եկեղեցու շինարարությունը, որն ավարտել են 991 թվականին: Նա հիմնել նաև վանքի հոգևոր դպրոցը՝ տարբեր գիտնականներ և ուսուցիչներ հրավիրելով Սանահինի վանքից: Կարճ ժամանակ հետո, Կյուրիկյան թագավորության այս երկու վանքերում միաբանների թիվը հասնում է 500-ի: XI դարի առաջին կեսին Ս. Նշան եկեղեցուն կից կառուցվել են նաև երկու մատուռ-տապանատներ: XI դարում կառուցվել է նաև գրատունը, որի փայտե ծածկը վերաշինվել է քարով: 1064թ. Տաշիր-Չորագետի թագավոր Կյուրիկե Բագրատունին՝ ճանաչելով սելջուկ թուրքերի գերիշխանությունը, կարողացել է կիսաանկախ վիճակում պահել թագավորությունը և նրա հոգևոր կենտրոնները: Այդ նույն ժամանակ է, որ եպիսկոպոսական աթոռը Սանահինից տեղափոխվում է Հաղպատ: Հաղպատում Կյուրիկյան թագավորության եկեղեցական թեմի առաջնորդ է կարգվում Սարգիս եպիսկոպոսը: 1105թ. Ղզլ ամիրան հարձակում է գործում՝ ավերելով Սանահինի և Հաղպատի միաբանությունները: XII դարի երկրորդ կեսը համարվում է Հաղպատի միաբանության վերելքի նոր ժամանակաշրջան, որը տևել է մինչև XIII դարը՝ Ջաքարիա իշխանների տիրապետության օրոք: Վանքում կատարվել են տարբեր շինարարական աշխատանքներ, որոնք չեն ընդհատվել նույնիսկ մոնղոլական տիրապետության ժամանակ: Հենց այդ ժամանակ է կառուցվում վանքի հիմնական ճարտարապետական համալիրը: 1185թ.-ին Կյուրիկե թագավորի դուստր Մարիամը Ս. Նշան եկեղեցու հարևանությամբ կառուցում է Կյուրիկյան թագավորների սրահ-տապանատունը, որը XIII դ. առաջին կեսին վանքի առաջնորդ Հովհաննես Խաչենցու օրոք հիմնովին կառուցվել է և վերածվել

հեշտությամբ կորցնենք մեր հարազատներին և ընկերներին: Խոսքը արդիական դարձած երևույթի՝ «աղանդ» հասկացողության մասին է: Վերջերս Հրազդան քաղաքում ինքնասպան էր եղել 15-ամյա մի տղա, որն, իբրև, գրություն էր թողել, թե հոգնել է դասերից: Հետագայում պարզվել է, որ տղան «Էմոներ»-ի զոհն է: Իսկ թե ովքե՞ր են վերջիններս, անգամ տղայի հարազատները չեն իմացել: Սովորաբար մարդիկ «Էմոներին» տարբերում են հիմնականում արտաքին տեսքով՝ հագուստով, որը հիմնականում սևի ու վարդագույնի համադրությամբ է արվում, վառ արտահայտված սանրվածքով՝ ու դիմահարդարմամբ, ինչպես նաև գանգեր ու ոսկորներ պատկերող զարդերով: Իսկ թե ի՞նչ, գաղափարախոսության կրողներ են «Էմոները»

բջերին է հայտնի:

Էմոների օղակում գտնվում են հիմնականում 13-19 տարեկան դեռահասներ ու երիտասարդներ, ովքեր սիրում են ռոք երաժշտություն լսել և իրենց վարքագծի մեջ ազատ են: «Էմո» բառը առաջացել է անգլերեն «Emotion»՝ հույզ բառից ու ցույց է տալիս, որ էմոները չափազանց էմոցիոնալ են, անգամ այնքան, որ ինչ-որ մեկի թեթև հրեղուց անգամ պատրաստ են լաց լինել: Նրանց բնորոշ է զգացմունքների՝ տխրության կամ ուրախության վառ արտահայտումը, խոցելիությունը: Շատերին է հայտնի, որ «Էմոների» սև գույնը խորհրդանշում է բացասական զգացմունքները՝ տխրություն, ցավ, իսկ վարդագույնը՝ ուրախություն, սեր, ռոմանտիկա: Էմոական շարժման շարքերը համալրած շատ երիտասարդներ, սակայն, ներկայանում են որպես մշտական դեպրեսիայի կրողներ և մահվան մեծ սպասում ունեն: Նրանց մեջ շատ են այնպիսիք, որ ամեն կերպ ազդում են մյուսների վրա՝ դրդելով ինքնասպանության, երբեմն էլ հենց իրենք են մեղոսագործության գնում: «Սնմահանալ» ցանկանալուց զատ, նրանք նաև երբեմն փորձում են ազդել մյուս մարդկանց վրա՝ վերջիններիս համոզելով կամ ստիպելով «անմահանալ»: Եթե ուշադիր լինենք, ապա կնկատենք, որ «Էմոների» խմբում ներգրավված են այն տարիքի երիտասարդներն ու պատանիները, ովքեր ինքնահաստատման խնդիր ունեն: Եվ քանի որ փնտրտուքի մեջ են, ապա նրանց շատ է հուզում իրենց «ով» լինելու հարցը: Եվ այդ հարցի պատասխանի փնտրտուքի ճանապարհին հեշտությամբ ընկնում են տարբեր գաղափարախոսությունների հորձանուտի մեջ:

Այս խմբերում «հիերարխիա» կա. այսինքն կան լիդերներ ու ենթակներ, այնպես որ, ամեն մեկն այստեղ լինելու իր մոտիվներն ունի: Նրանցից շատերը նոր անդամներ ներգրավելու խնդիրներ ունեն, մյուսները՝ պարզապես նվիրյալներ են, - նշում են մասնագետները:

Նյութը պատրաստեց Վարդիթեր Գիշյանը

Է եկեղեցու ընդարձակ գավիթի: Նրա օրոք է կառուցվել նաև Ուքանանց տոհմի երեք խաչքար-դամբարանները, նորոգվել Ս. Նշան և Ս. Գրիգոր եկեղեցիների ծածկերը, կատարվել է եկեղեցու տարածքի ընդարձակման և պարսպապատման աշխատանքները: Այստեղ է ապրել հայ բանաստեղծ-աշուղ Սայաթ Նովան: XI-XIII դ. վանքի համար եղել են նաև կրթության և մշակութային զարգացման ժամանակաշրջաններ: Այդտեղ են ուսանել և ստեղծագործել ժամանակի հայտնի հոգևորականներն ու գիտնականները՝ Զովհաննես Իմաստասերը, Սամվել Անեցին, Վարդան Արևելցին և այլք: Հաղպատում գրվել և ընդօրինակվել են նաև մի շարք գրքեր, ծաղկվել են բազմաթիվ ձեռագրեր, որոնք կիրառվել են ոչ միայն Հաղպատի, այլ միջնադարյան այլ դպրոցներում: Առվել նշանավոր է «Հաղպատի Ավետարանը» (1211թ.), որը մանրանկարչական աշխատանքների լավագույն նմուշներից է: Վանքը ունեցել նաև իր ժամանակագրությունների ավանդական մատյանը՝ «Քոթուկը», որը ցավոք սրտի չի պահպանվել:

Վարդ Արշոյ

Սրբոց Տոներ

Սուրբերն Աստծու սիրելիներն են, ովքեր այդ սերը վաստակել են իրենց մաքրակենցաղ ու սրբակրոն վարքով ու կյանքով, հաճախ նաև՝ նահատակությամբ ու մարտիրոսացմամբ: Պատվելով ու հարգելով սրբերին, նրանց հիշատակը տոնելով՝ նորից ու նորից հաստատվում են այն վսեմ արժեքները, որոնցով Աստված պատվիրեց ապրել, և որոնք իմաստ են հաղորդում մարդկային կյանքին:

Պատմությունը լավագույն ուսուցիչն է, և աստվածային փրկագործության նպատակը երկրի վրա իրագործելու համար սրբերի վարքերը, նրանց կյանքի օրինակը լավագույն ուղեցույցներն են Աստծու և սրբության ու արդարության կողմում կանգնելու, հավատի ճանապարհով անսայթաք ընթանալու՝ պատրաստ զոհելու ժամանակավոր, անարժեք ու չնչին ամեն բան:

Հայ եկեղեցին դարեր շարունակ եղել է հոգևոր-ազգային արժեքների կրող, ձևավորող, պահպանող ու շարունակող, ինչպես նաև պետականության կորստի պայմաններում՝ ազգային կյանքի կազմակերպման խնդիրները իրականացնող կառույց: Դարեր շարունակ հայի համար եկեղեցասիրություն ու հայրենասիրություն, ինչպես նաև հայ ու քրիստոնյա

հասկացությունները նույնացվել են: Եվ պատահական չէ, որ Հայ եկեղեցու Տոնացույց անցած շատ սրբերի տոներ ունեն ազգային շեշտված հնչեղություն, իսկ հայ հասարակության համար հատուկ կարևորություն ունեցող դեպքերն ու իրադարձություններն արտահայտվել են Հայ եկեղեցու տոնակարգում:

Սուրբ Թադեոս և Սուրբ Բարթողիմեոս առաքյալների տոն

Քրիստոսն իր համբարձումից առաջ պատվիրեց իր առաքյալներին գնալ և քարոզել Աստծո խոսքը աշխարհով մեկ: Սուրբ Դոգու շնորհներով օժտված՝ Թադեոս և Բարթողիմեոս առաքյալները եկան Հայաստան քրիստոնեություն քարոզելու և Աստծո պատվիրանները մարդկանց սովորեցնելու: Թադեոս և Բարթողիմեոս առաքյալները հայ ժողովրդի առաջին լուսավորիչներն են: Մինչև քրիստոնեության Հայաստանում պետական կրոն հռչակվելը, նրանց շնորհիվ է մեր երկրում տալիս օծվել քրիստոնեությունը:

Հիսուսի առաքյալների անունով Հայոց եկեղեցին Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ եկեղեցի: Թադեոս առաքյալը շրջում էր հայկական բնակավայրերով, Քրիստոսի զորությամբ հրաշքներ գործում, մխիթարում և բժշկում մարդկանց:

Առաքյալի կատարած հրաշքների լուրը տարածվեց ողջ երկրով, հասավ թագավորական պալատ, այդ մասին իմացավ նաև գեղամի արքայադուստրը Սանդուխտը: Նա լսեց առաքյալի քարոզները, հավատաց Քրիստոսին և մկրտվեց առաքյալի ձեռքով: Մկրտության պահին զարմանահրաշ նշաններ երևացին. երկնքից լույս իջավ Սուրբ կույսի վրա, և լսվեց իրեշտակների զվարթ երգեցողությունը. «Չվարճացիր և ուրախացիր, դուստր գովելի, բարի հարս երկնավոր Փեսայի»,- երգում էին իրեշտակները: Ովքեր տեսան այս հրաշքը, հավատացին Քրիստոսին և փառավորեցին Աստծուն: Սակայն անհավատ Սանատրուկ թագավորի հրամանով սպանվեց

նրա դուստրը Սաղուխտը, ով ոչ մի կերպ չհամաձայնեց հրաժարվել ճշմարիտ Աստծուց՝ Քրիստոսից, և վերադառնալ հեթանոսության: Իսկ երեք օր անց Հիսուսի առաքյալին Թադեոսին տարան քաղաքից դուրս և մի բարձրավանդակի վրա, տարբեր չարչարանքների ենթարկելով, նահատակեցին: Սուրբ Թադեոսի նահատակության պահին ուժեղ երկրաշարժ եղավ, ճեղքվեց ժայռը, և Սրբի մարմինն իր մեջ առավ:

Այդ ժամանակ արդեն Հայաստանում էր գտնվում նաև Քրիստոսի առաքյալներից ևս մեկը՝ Բարթողիմեոսը: Նրա շնորհիվ քրիստոնեությունը ընդունեց նաև Սանատրուկի քույրը: Ջայրացավ թագավորը և հրամայեց Բարթողիմեոսին ևս տանջանքների ենթարկելով սպանել: Այն նույն ժամին, երբ Բարթողիմեոս առաքյալը հոգին էր ավանդում, հայտնվեց Սուրբ Թադեոսը, և նրանք երկուսով երկինք բարձրացան: Քրիստոսի հավատքն առաքյալների շնորհիվ սփռվեց Հայաստան աշխարհում: Մեր եկեղեցին ամեն տարի նշում է նրանց հիշատակը մեծ հանդիսությամբ: Թադեոս առաքյալի ձեռքով Հայաստան է բերվել Սուրբ Գեղարդը (այսինքն նիզակը), որով խաչելության ժամանակ հռոմեացի զինվորը խոցեց Հիսուսի կողը, ինչի պատճառով էլ Հայոց եկեղեցուն Թադեոս առաքյալը միշտ պատկերվում է Սուրբ Գեղարդը ձեռքին: Իսկ Բարթողիմեոս առաքյալն իր հետ Հայաստան բերեց Աստվածամոր պատկերը, որը նկարել էր Հովհաննես առաքյալը Տիրամոր վերափոխումից առաջ:

Լատինաշառն

«Աստծո շնչով գրված ամեն գիրք Աստվածաշունչ է»

(Բ Տիմոթեոս 3: 16)

Աստվածաշունչ մատյանը քրիստոնյաների Սուրբ Գիրքն է: Այն անվանում են նաև Գիրք Գրոց, Սուրբ Գիրք, Կենաց խոսք, Աստծո խոսք: Այն Աստծո հայտնությունն է մարդկությանը. Նրա խոսքերի, պատգամների, պատվիրանների, իմաստության, փրկչական գործերի ամբողջականությունն է, որը գրվել է 40 մատենագիր մարգարեների, ավետարանիչների, առաքյալների ձեռքով՝ 1500 տարիների ընթացքում՝ Աստծո հրամանով (Բ Օրինաց 31:24-26): Սուրբ Գրքի՝ մեզ հասնելու պատակը Աստծո խոսքի՝ անսխալական և ճշգրիտ սերնդեսերունդ փրկչական ծրագրի բացահատումն է (Ա Տիմոթեոս 2:4):

Աստվածաշունչը նաև Աստծո և մարդու փոխհարաբերությունների իսականական վկայականն է, որտեղ Աստված բացահայտում է իրեն՝ Իր մշտնջենավորությունը, գործությունը, սրբությունը, հավատարմությունը, սերը, միջամտում է մարդկանց

կյանքին, ուխտ կնքում նրանց հետ: Աստվածաշնչային պատմություններում ի հայտ է գալիս նաև մարդկանց պատասխանն առ Աստված՝ կյանքն ու մահը, բարին ու չարը ազատ կամ քով ընտրելու: Աստծո տված հնարավորությամբ՝ փրկչական լույսի ներքո: Աստվածաշունչը նաև դավանանքի, աստվածաբնության, եկեղեցու ընդհանարական խորհուրդների (յոթ խորհուրդներ, ծես, Պատարագ, ինչպես նաև պաշտամունքի առարկանների՝ մյուռոն, խաչ և այլն), ինչպես նաև հավատացյալ ժողովրդի առանձնական աստվածապաշտության աղբյուրն է: Աստվածաշունչը մարդկության բազմադարյան գրականության և մշակույթի գլուխգործոցն է, համաշխարհային քաղաքակրթության ընթացքն ուղենշած և առավել ազդեցիկ գիրքն է:

«Աստվածաշունչն» իբրև հատուկ անուն, բնորոշ է միայն հայերին, որը փոխ է առնված Նոր Կտակարանից, Պողոս առաքյալի գրած թղթերից. «Աստծո շնչով գրված ամեն գիրք Աստվածաշունչ է» (Բ Տիմոթեոս 3:16): Քրիստոնյա մյուս երկրներում կիրառելի է հունական ծագում ունեցող Biblia բառը, որը նշանակում է գրքեր, բայց ունի մեկ գրքի իմաստը, ինչպես բովանդակ Աստվածաշնչի պարագան է: Թեև այն գրվել է տարբեր լեզուներով և տարբեր պատմական ժամանակահատվածներում՝ ենթարկվելով տարաբնույթ չարչարանքների, այնուհանդերձ, Աստվածաշունչը մնացել է բոլոր ժամանակների կյանքի ուղեցույց՝ պահապանելով իր ամբողջական միասնությունն ու ներդաշնակությունը:

Տալանկան Դադրոցներ

Տաթևի համալսարան

XIV-XV դարերում Վայոց ձորում գործող Գլածորի համալսարանի, փակվելուց հետո՝ XIV դարի 30-ական թթ. վերջերին՝ Գլածորի համալսարանի ավանդույթներով Սյունիքում ստեղծվեց ու ծաղկում ապրեց մի նոր համալսարան՝ Տաթևի համալսարանը: Հայ դպրության և մշակույթի այդ փառավոր օջախի հիմնադիրը հանդիսացավ Գլածորի մախկին սան, տաղանդավոր գիտնական Հովհան Որոտնեցին (1315-1386):

1340-ական թվականի սկզբին՝ Գլածորի համալսարանի անկումից հետո, Հ. Որոտնեցին Վայոց ձորից անցնում է Ծղուկ՝ Որոտն, և ձեռնամուխ լինում նոր կրթօջախի ստեղծմանը: Ստանալով Օրբելյան իշխանների

հովանավորությունը՝ նա 1340-ական թ. կեսերին տեղափոխվում է Տաթև և ավելի ամուր հիմքերի վրա դնում կրթության գործը: Կարճ

ժամանակում Որոտնեցու կրթարանը վերածվում է լիարժեք համալսարանի, որտեղ գալիս էին սովորելու ոչ միայն Սյունիքից, ամբողջ Հայաստանից, այլև Կիլիկիայից և հայաշատ վայրերից:

Տաթևի համալսարանը ուսուցիչներ էր պատրաստում Սյունյաց և այլ վայրերի համար, ավելին՝ նրա գլխավորությամբ հաստատվում են մի շարք դպրոցներ, և ինքը դառնում է այդ դպրոցների կենտրոնը:

Օգտագործելով Գլածորի համալսարանի փորձը՝ Յ. Որոտնեցին կատարելագործեց ուսումնական ծրագրերը, կանոնավորեց նոր աշակերտների ընդունելությունը և ուսումնականների աստիճանականությունը:

Տաթևի համալսարանի ներքին կազմակերպվածությունը նոր մակարդակի բարձրացրեց Որոտնեցու ամենատաղանդավոր սանն ու գործի շարունակողը՝ Գրիգոր Տաթևացին (1346-1409): Նրա ղեկավարման տարիները դարձան Տաթևի համալսարանի ամենաբեղմնավոր ու ծաղկուն շրջանը: Հովհան Որոտնեցու և Գրիգոր Տաթևացու ժամանակակիցներից քչերն են այդքան պարզ գիտակցել, որ տվյալ պատմական պայմաններում ազգային մշակույթի պահպանումն ու զարգացումը հոշոտված Հայաստանի համար գրեթե միակ միջոցն էր ահեղ, բայց տգետ ու բիրտ զավթիչներին ընդդիմանալու համար:

Բազմակողմանի զարգացած, անխորաչափելի գիտական ժառանգություն թողած այս տաղանդավոր այրերի և նրանց սաների ու հետևորդների ջանքերի շնորհիվ էր, որ Տաթևի համալսարանը ժամանակի խոշորագույն գիտամշակութային կենտրոնն էր, որտեղ արձանագրվեցին նշանակալի գիտական նվաճումներ: Չնայած օտար բռնակալների հալածանքների պատճառով համալսարանը ժամանակ առ ժամանակ ստիպված էր վարել թափառական կյանք:

Ունենալով ազգային-հասարակական հսկայական կշիռ՝ Տաթևի համալսարանը, հայ ավանդապահ հոգևորականության հետ համագործակցաբար, գլխավորեց ու ծավալեց համազգային նշանակություն ունեցող կարևորագույն մի գործունեություն՝ պայքարն ունիթորական շարժման դեմ: Համալսարանի ղեկավարներն ու սաները իրենց մեծագույն ներդրումը կատարեցին՝ կաթողիկոսական աթոռը Սսից էջմիածին տեղափոխելու գործում (1441թ.), որը դարաշրջանի խոշորագույն իրադարձություններից մեկն էր հայոց պատմության մեջ:

Գր. Տաթևացու մահից հետո Տաթևի

համալսարանը սկսեց անկում ապրել: Չնայած համալսարանի նոր ղեկավարների՝ Մաթեոս Ջուղայեցու, Մխիթար Տաթևացու, ինչպես նաև այլ գործիչների մեծ ջանքերին, քաղաքական-տնտեսական անապահով վիճակի հետագա բարդացման հետևանքով Տաթևը սկսեց խամրել և XV դարի 20-ական թթ. կեսերին՝ որպես համալսարան, վերջնականապես դադարեց գոյություն ունենալ:

Տաթևի համալսարանը իր գլխավորած դպրոցների հետ միասին մոտ 8 տասնամյակ կենդանի պահեց անցյալի մշակութային ավանդույթները և զգալի ավանդ մուծեց միջնադարյան հայ մշակույթի զանազան:

Հայկական Էսթիլներ

Սլուցկի գոտիներ

Արևելյան շատ երկրներում երկար հագուսի հետ գործ էին անվում նաև գոտիներ: Գոտիները տարբեր էին իրենց ձևվածքով և բնույթով: Տարբեր էին նաև նյութերը, որոնցով պատրաստվում էր գոտին: Նրանք պատրաստվում էին, ինչպես բրոնզից, արծաթից կամ ոսկուց, այնպես էլ, փափուկ գործվածքից, որի երկարությունը կարող էր հասնել մի քանի մետրի: Գործվածքային գոտիները հաճախ նախշազարդ էին և վերջանում էին ծոպերով: Գոտիները գործվում էին բրոյա, վուշյա, մետաքսյա, թելերից, որոնք վերջում զարդարվում էին ոսկյա կամ արծաթյա թելերով:

Գոտիները կիրառելի էին ոչ միայն Արևելքում, այլև՝ եվրոպական երկրներում, թեպետ դրանք ևս ներմուծվում էին արևելյան մի շարք երկրներից՝ Չինաստանից, Պարսկաստանից, Տաճկաստանից: Թանկարժեք մանրաթել, ոսկեթել կամ արծաթաթել գոտիներ արտադրվել է նաև Հայաստանում՝ մասնավորապես Սլուցկ քաղաքում. այդ պատճառով էլ գոտիների այդ ձևը անվանվեց հենց Սլուցկի անունով: Հայ գաղթականները՝ երկրից հեռանալով անգամ, շարունակել են զբաղվել գոտիների արտադրությամբ: Հայերը միջին դարերում ապրել են Լեհաստանում, որտեղ էլ այլ ազգային արժեքների հետ մեկտեղ զարգացավ մետաքսաթել, ոսկեթել, դիպակաթել գոտիների արվեստը: Լեհաստանից գոտիները արտահանվել են Ուկրաինա և Ռուսաստան՝ գոտիների վրա պահպանելով «СЛЮЦК», մակագրությունները: Հայ եկեղեցին նույնպես օգտագործել է Սլուցկի՝ դիպակ-գոտիները: Ուսումնասիրություններից հայտնի է դառնում, որ Ս. Պետերբուրգի հայոց թեմը նույնպես օգտվել է այդ գոտիներից՝ ծիսական հանդերձների զարդարման համար: Առհասարակ Սլուցկի գոտին իրենից ներկայացնում է հետաքրքիր և ինքնատիպ մի զարդ: Գոտու ծայրերին տեղադրված են «կենաց ծառեր», կամ

ծաղկեփնջեր, նրանց կողքին՝ մանրիկ նախշերով զարդարված հորիզոնական շերտերը, գոտին եզրափակող ծաղկազարդ շրջանակները արտահայտում են Սլուցկի գոտու ինքնատիպ ոճը: Գունավոր մետաքսաթելը՝ արծաթաթելի կամ ոսկեթելի հետ միահյուլված, գոտուն հաղորդում են առանձնահատուկ գեղեցկություն և շքեղություն: Շքեղ տեսքի, ծանրակշիռ գեղեցիկ հորինվածքի և ամրության համար Սլուցկի գոտին թանկ է գնահատվել: Չնայած այն բանի, որ Սլուցկի գոտին նման է Պարսկական, Չինական կամ Տաճկական գոտիներին, սակայն, այն ոչ Պարսկական է, ոչ Չինական, ոչ էլ Տաճկական: Այն իրականում ունի իր ինքնուրույն տեսքը, որը մշակվել է Լեհաստանի, Ուկրաինայի, Ռուսաստանի հողի վրա՝ նախածեմնությամբ գեղազետ և ճարտար վարպետ Յովհաննես Եաջարյանի և Կայազգի այլ վարպետների:

Խրատալ

Ողջախոխության մասին

Ողջախոխություն բառը բաղկացած է «ողջ» և «խորհել» արմատներից, ողջախոխություն ասելով հասկանում ենք բանական միտքը, առողջ բանականություն: Ողջախոխությունը միայն ֆիզիկական առողջ կեցությանը չի վերաբերում, այլ նաև մարդու ողջ կազմությանը և դրա համար էլ կոչվում է ողջախոխություն: Եթե պիղծ մտքերը, որ ավելի շատ դրսևորվում են մեր ֆիզիկական կեցության մեջ, մեծ մասամբ անրադառնում են մեր մարմնական ցանկություններին, ապա՝ ողջախոխությունը միայն ֆիզիկական մաքրությանը կամ միայն ֆիզիկական կեցությանը չի վերաբերում, այլ՝ մարդու ամբողջական կազմությանը և ողջ էությանը: Հետևաբար, ողջախոխությունը ենթադրում է հոգու և մարմնի մաքրություն: Ողջախոխության ճանապարհը, եթե այլ կերպ ձևակերպենք, աստվածաճանաչողության և սրբության ճանապարհն է: Եկեղեցու հայրերից շատերը ողջախոխությունը նույնացնում են սրբության գիտակցման հետ,

այսինքն՝ մարդը ողջախոխությամբ հասնում է սրբության և ոչինչ իրեն չի կարող շեղել դեպի Աստված իր ընթացքից: Թեև մեզանից և ոչ մեկը չի կարող ասել, որ սուրբ է, բայց միևնույն ժամանակ չենք կարող ասել, որ ողջախոխ լինել չենք կարող կամ ողջախոխ չենք: Ողջախոխությունը մեր կյանքում ավելի մասնակի դրսևորումներ ունի և ավելի աղճատված ձևով կարող է հանդես գալ մեր կյանքում. կարող ենք մեր կյանքի մի դրվագում կամ կենցաղային որևէ մակարդակում ողջախոխ չլինել, բայց ընկերային հարաբերությունների մեջ փորձենք ողջախոխ լինել: Մենք կարող ենք, հոգևոր առումով, ողջախոխ չլինել, որը մեր ներքին կյանքին է վերաբերում և ոչ մեկ չի տեսնում, բայց այն դրսևորումները, որ ավելի արտաքին երևույթներին, կամ ֆիզիկականին են վերաբերում, մարդկային շփումների մեջ դրսևորվող երևույթներ են, այստեղ մենք ավելի ողջախոխություն ենք ցուցաբերում, կամ՝ մարդկանց ի ցույց ենք դնում մեր դրական կողմերը: Այսինքն՝ ամեն մարդու կյանքում էլ ողջախոխության դրսևորումներ լինում են, բայց շատ ավելի հաճախ մեր կյանքում դա դրևորվում է ինչ-որ մասնավոր դեպքերում: Ողջախոխության մասին խոսելիս, բնականաբար, մենք չենք կարող մատնացույց չանել մի քանի առաքինություններ, որոնք կազմում են ողջախոխության հիմքը, օրինակ՝ Ժուժկալությունը, խոնարհությունը և քաջությունը: Թեև վերջինս թվում է արիեստական ստեղծված մի բան է այս ցուցակի մեջ, բայց չմոռանանք, որ քաջությունը քրիստոնեական առումով կարևոր առաքինություններից մեկն է, որովհետև մարդ պիտի քաջություն ունենա սիրելու և նվիրվելու, մարդ պիտի քաջություն ունենա զոհաբերվելու, զոհողությունների գնալու՝ բառի լայն իմաստով: Ողջախոխություն նշանակում է միտքը մաքուր պահել, խնայել աչքերը, խնայել լեզուն և խնայել լսելիքները: Մեր միտքը շատ հաճախ պղտորվում է կամ պիղծ մտքեր են մեզ մոտ առաջանում հենց այս զգայարանների «շնորհիվ», երբ որ մարդու աչքը մաքուր չէ, նայում է և մեղանջում է, երբ որ մարդու միտքը պիղծ է, նրա խոսքը ոչ թե կառուցում է, այլ՝

Երեսասարգների աղոթք

Տէ՛ր Աստված իմ, Հօր և գիւմ, դու, որ քո սնտաշնան սիրով քնձ ոչնչից սակզնէիր քո սնխմանայի պատկերով և բարի պարզէներով Հոգում և իմ բոլոր պետերը, ամբողջ որսով շնորհակալութիւն եմ Հոգսնում քեզ ամեն բանի համար, որ տվեցիր քնձ ծննդանա օրից մինչեւ այսօր: Բայց որովհետեւ մարդկային Հանգանքների բերումով ապականւած, տկար եւ սխալական բնութիւն ունեմ՝ ազատւում եմ քնձ քո շնորհը եւ խնամատկութիւնը սուր եւ քո դրոշմութիւնը օգնական դարձրու քնձ, որպեսդի կարողանամ միշտ քո պատվիրանների փրկարար շափմների մեջ քայլել եւ Համակերպվեմ քո կամքին եւ օրենքին, որպեսդի գերծ մնամ Հոգու ու մարմնի բոլոր վտանդներից ու վտրձանքներից, Հոգու մնամ բոլոր սնմիտ սխալներից, Համաուրկման մարմնանից եւ սնմարդ ցանկութիւններից: Քո սնշուն խնամքով դո՛ւ Հոգւ իմ Հոգւար ու մարմնավոր պետերը եւ այնպես այսու, որ ամեն բանի մեջ քե՛զ Հոտամ եւ ապրափնեմ: Թօղջ տուր, որ միշտ շնորհակալութիւն Հոգսնում քնձ տված բոլոր պարզէներիդ համար եւ դաճունակ պատով բախաբարբեմ իմ վիճակով ու պրցմաններով: Հեո՛ւ՝ պաշիր քնձ ծուրութիւնից եւ պարապութիւնից: Փրկի՛ր քնձ չար ընկերներից, չար օրինակներից եւ բոլոր վտանդներից ու վտրձութիւններից: Եւ ընդունի՛ր Հօր եւ մոր, եղբայրներին եւ քայրերին, ամբողջ ընտանիքին եւ բարեկամներին, քնչպես՝ նաեւ բոլոր մարդկանց համար իմ խնդրանքը, բոլորին էլ Հիշիր քո սիրո մեջ եւ բոլորին աւատօրեն տո՛ւր քո բարի պարզէները, իժե՛ պատեղ, եւ իժե՛ Հափանեանային կյանքում: որովհետեւ քո՛ն եւ փառքը, պատին ու դրոշմութիւնը Հափայանա Հափանից: Ամեն:

քանդում և սպանում: Ողջախոհության առաքինությունը դրսևորվում է Աստծո նկատմամբ հավատարմությամբ: Շատերը կարծում են, որ մարդու կապն Աստծո հետ իրականացնում է օրենքների և պատվիրանների միջոցով, բայց Աստծո հետ ավելի բնական ու անկեղծ հարաբերություն կազմելու համար օրենքներից ու պատվիրաններից ավելի կարևոր է հավատարմությունը, երբ գլխավորը ոչ թե օրենքներն են, կամ «չի կարելիները», այլ՝ սերը և անկեղծությունը:

Նախանձ

Նախանձը մահացու մեղք է, քանի որ այն ոչ միայն ուղղված է դիմացինին հոգեպես սպանելու, այլ նաև փորձում է վերացնել ամբողջ այն միջավայրը, ուր մարդն ինքը գտնվում է: Երբ տեսնում ենք, որ մեր դրացինն ունի այն, ինչ որ չունենք մենք, փոխարենը ուրախանալու և իր ուրախությունը կիսելու, փորձում ենք անել ամեն բան, որ նրա ունեցածը յուրացնենք: Սրան հակառակ, քրիստոնեությունը մեզ առաջարկում է փորձել սեփական հաջողությունը գտնել և ամրագրել: Նախանձը, որքան էլ տարածված մի երևույթ է, բայց երբևէ լրջորեն չենք անրադառնում, թե ինչ ավեր է գործում նախ և առաջ մեր կյանքում: Մարդը սովորաբար ձգտում է ունենալ, այն ինչ որ չունի և առաջին հայացքից սա բնական ցանկություն է, բայց նախանձի ամբողջ չարիքն այն է, որ մարդիկ ցանկանում են ունենալ այն, ինչը ուրիշինն է: Քրիստոնեությունը մեզ սովորեցնում է ոչ միայն այդ չարիքը ի ցույց չդնել, այլ նաև մեր հոգուց փորձենք այն արմատախիլ անել: Իրականում, ավելի հեշտ է այդ չարիքը վերացնել, քան թե նախանձով ուղղակի ապրել և տառապել: Նախանձը մեր կյանքում ծնվում է չարությունից, փոքրոգությունից: Սրանք մարդկային կյանքում արատներ են, որ վստահ են որևէ մեկը չի սիրում և հենց ինքը՝ նախանձող մարդը չի սիրում, բայց շատ

հաճախ այդպիսին դառնում ենք, երբ մենք չենք կարողանում ճիշտ գնահատել մեր ուժերը, մեր կարողությունները: Տիեզերքն անսահման հնարավորություններով լեցուն մի իրականություն է, այդ իրականության մեջ երջանիկ լինելու համար, մեզ պետք է ուրիշի ունեցածը խլել, մեզ էլ բաժին կհասնի և ամեն ինչ լիովի կտրվի, եթե մենք փորձենք ազնիվ և շիտակ ճանապարհով քայլել: Նախանձը հաղթահարելու ամենապարզ միջոցներից մեկը ուրիշի հաջողությամբ ուրախանալն է, որովհետև այդպիսով մենք ճանապարհ ենք բացում մեր իսկ հաջողության համար:

***

Բարոյական, քրիստոնեական հասարակություն այսօր հնարավոր չէ կառուցել, եթե այդ հասարակության մեջ մեծամասնությունը քրիստոնյաներ չեն: Սակայն չի նշանակում, որ մենք չպիտի պայքարենք: Պայքար ասելով նկատի ունեմ երկու կրակոթ բան. առաջինը մեր կյանքում պիտի գտնենք տարբերակներ քրիստոնեական չափանիշների կիրառման համար և երկրորդը՝ մենք ինքներս պիտի լինենք այնպիսին, որ կարողանանք այդ պատգամները կամ այդ բարոյական չափանիշները մեր կյանքում իրագործել և կյանքի կոչել: Բարոյականությունը միշտ մեզ կանգնեցնում է ընտրության առաջ, և այստեղ ճիշտ ընտրություն անելու համար կարևոր է մեր հավատքը, կարևոր է մեր ներքին մղումը: Մարդիկ, քյուրիմացաբար, քրիստոնեական բարոյականությունը և առաքինությունները համարում են «գործարք» Աստծո հետ: Բայց բարոյականության պահանջները կատարելով մենք ոչ թե Աստծուց ինչ-որ բան ենք ակնկալում, այլ փորձում ենք մաքրել մարդկային մեր իրական պատկերը և սա, եթե կուզեք, գործարք է ինքներս մեզ հետ, այլ ոչ թե Աստծո հետ:

Սիրով և օրհնությամբ՝ Տ. Եսայի քին. Արթեյան

Սիրելի՛ երիտասարդ, եթե ցանկանում ես անդամագրվել Սբ. Երրորդություն եկեղեցու երիտասարդաց միությանը և մեր ընդհանուր առաքելության մեջ գտնելու քո առաքելությունը, ապա լրացրո՛ւ կտրոնը և հանձնիր Սբ. Երրորդություն եկեղեցու հոգևորականներին

Անուն, ազգանուն _____

Ծննդյան օր, ամիս, փարի _____

Ուսման վայր, կամ մասնագիտություն _____

Հասցե _____

Հեռ. _____

Էլ. հասցե _____

Սուրբ Հաղորդության խորհուրդը

Մենք տեսնում ենք, որ մայրն իր զավակի առողջության համար կաթով սնունդ է տալիս նրան: Այսինքն սնունդ է նրան իր մարմնով ու արյամբ: Առավել ևս աշխարհի Փրկիչը Հիսուս Քրիստոս, Իր հավատացյալներին՝ իբրև Իր հոգուց ծնված մանուկների, սնունդ է Իր մարմնով ու արյամբ: Եվ այդ երկնային սնունդը մարդուն հավիտենական առողջություն կպարգևի, ինչպես Պետրոս առաքյալն է ասում. «Որպես նորածին երեխաներ, միշտ փափագող եղեք բանական և անխաղախ կաթին, որպեսզի նրա միջոցով աճեք փրկության համար, քանի որ արդեն ճաշակել եք, թե բաղդը է Տերը» (Ա Պետրոս 2:2-3):

Հիսուս ասում է. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, եթե չուտեք մարդու Որդու մարմինը և չըմպեք Նրա արյունը, ձեր մեջ կյանք չեք ունենա: Ով ուտում է Իմ մարմինը և ըմպում Իմ արյունը, հավիտենական կյանք ունի. և ես նրան վերջին օրը հարություն առնել պիտի տամ, քանի որ Իմ մարմինը ճշմարիտ կերակուր է, և Իմ արյունը՝ ճշմարիտ ըմպելի» (Հովհ. 6: 54-57):

Առաջին հայացքից թվում է, թե շատ խիստ խոսքեր է ասում Հիսուս: Եվ իրոք, ինչպես վկայում է Ավետարանը (Հովհ. 6: 53-63), շատերը զայթակղվելով հեռացան Նրանից՝ չհասկանալով այդ խոսքերի իմաստը: Սակայն մի պահ մտածենք. ինչո՞ւ եկավ Հիսուս աշխարհ, եթե ոչ իր կյանքը տալու աշխարհի համար: Ինչո՞վ է աշխարհը փրկվում, եթե ոչ Քրիստոսի զոհաբերությամբ, ուրեմն մենք ինչպե՞ս կարող ենք հետևել Քրիստոսին՝ առանց մասնակից լինելու Նրա կատարած զոհաբերությանը:

Քրիստոս սովորեցնում է, որ սովորական հացը մեզ վրա ներգործում է միայն ֆիզիկական, նյութական կենդանություն ապահովելով, իսկ հոգևոր հացը ոչ միայն ֆիզիկական կենդանություն է ապահովում, այլև հոգևոր՝ պարգևելով հավիտենական կյանք: Եվ ինչպես մկրտությունը հոգևոր ծնունդ է, նույնպես Սուրբ Պատարագը հաղորդության խորհրդով հոգևոր սնունդ է:

Մարդիկ, ովքեր սեր են տածում միմյանց նկատմամբ, իրենց զգացմունքներն արտահայտելի դարձնելու համար, միմյանց հանդիպելով, առատ կերակուրներով սեղաններ են զգում, երբեմն-երբեմն նաև նվերներ են տալիս: Հիսուս առավել սիրեց մեզ, այնքան սիրեց, որ նույնիսկ Իր մարմինն ու արյունը տվեց՝ որպես կերակուր, որը մեզ համար հավիտենական կյանքի պատճառեղավ:

Հիսուս Իր քարոզչության ընթացքում տարբեր առիթներով անդրադարձել է, որ Ինքն է ճշմարիտ կերակուրն ու ըմպելին (Հովհ. 6: 32-35): Այդ

խոսքերը ևս ամրագրեց հատկապես վերջին ընթրիքի ժամանակ:

Տասներկու առաքյալների հետ սեղան նստած Հիսուս վերցրեց բաղադր հացը, օրհնեց, տվեց նրանց ու ասաց. «Առեք, կերեք, այս է Իմ մարմինը»: Հետո վերցրեց անխառն գինով լի բաժակը, գոհություն հայտնեց, տվեց աշակերտներին ու ասաց. «Խմեցեք դրանից ամենքդ, որովհետև այդ է նոր ուխտի Իմ արյունը, որ թափվում է շատերի համար՝ իրենց մեղքերի թողության համար»: Այնուհետև ասաց. «Այս արեք իմ հիշատակի համար» (Մտք. 26: 26-29, Ղուկ. 22: 19):

Հաղորդության խորհուրդը, հաստատված Հիսուս Քրիստոսի կողմից վերջին ընթրիքի ժամանակ, մեզ մեր երկրավոր կյանքի մեջ աննկարագրելիորեն մոտեցրեց Աստծուն: Հաղորդվելով Նրան շոշափելիորեն՝ մեր մեջ ընդունում ենք Տիրոջը:

Հաղորդությունը կյանքի այն կարևոր պահն է, որով մենք հպվում ենք Աստծուն: Չգալով Նրան մեր ամբողջ էության մեջ՝ միաժամանակ և տեսնում ենք Նրան, և շոշափում, և ապրում Նրա սիրով:

Երբեմն զգալով հաղորդության անհրաժեշտությունը՝ նշանակություն չենք տալիս պատրաստության այն ճանապարհին, որով անցնելով՝ պետք է մոտենանք այդ սրբությանը: Առաջին պարտավորությունը, որ մեր առջև դնում է եկեղեցին, մկրտված լինելն է, ինչպես նաև ուղղափառ վարդապետության խոստովանությունը: Շատ կարևոր է հավատո խոստովանությունը, որովհետև առանց այդ իմացության մենք չենք ըմբռնի, թե ի՞նչ ենք ճաշակում սովորական հաց և գինի, թե Քրիստոսի մարմինն ու արյունը: Հաղորդությունն ընդունելու երկրորդ կարևոր պայմանը հոգևոր մաքրությունն է: Պողոս առաքյալը հետևյալ խրատն է տալիս մեզ այս հարցում. «Թող մարդ նախ ինքն իրեն փորձի և ապա ուտի այդ հացից ու խմի այդ բաժակից. որովհետև, ով ուտում է և խմում անարժանորեն, իր իսկ դատապարտությունն է ուտում և խմում, քանի որ չի գատրորշում Տիրոջ մարմինը» (Ա Կորնթ. 11: 27-30):

Երբ հյուր ենք ընդունում մեր տանը, աշխատում ենք, որպեսզի այնտեղ ամեն ինչ մաքուր լինի: Երբ մեր անձերից ներս պետք է ընդունենք Աստծուն, առավել ևս պետք է մաքուր լինենք ոչ միայն մարմնով, այլ հատկապես հոգով: Այս է պատճառը, որ հաղորդությունից առաջ պետք է քննենք ինքներս մեզ, զոջանք մեր սխալների համար, խոստովանենք Աստծո և Նրա պաշտոնյայի հոգևորականի առջև: Այդ օրը պետք է նաև ֆիզիկապես մաքուր լինել: Այդ պատճառով մեզ հրահանվում է հաղորդության օրը նախքան հաղորդվելը որևէ կերակուր չճաշակել:

Կյանքի իմաստը, էությունը և բերկրանքը ոչ թե կերակուրի մեջ է, այլ Աստծու հետ հաղորդակցության: Այս մտածումով է, որ մենք պետք է մոտենանք սուրբ խորհրդին...

Աղոթք

Քո խաչը թող ապավեն լինի մեզ, Տէր Հիսուս, երբ Հոր փառքով երևաս
 լուսավոր ամպերի վրա: Այն ժամանակ թող ամոթով չմնանք մենք՝
 քեզ Հուսացողներա, այլ քո մեծ զորությամբ ուրախանանք:
 քո աջ կողմի բազմած որպես լույսի որդիներ եւ փրկության ժառանգորդներ:
 Օգնի՛ր մեզ, Տէր, օգնի՛ր մեզ, ո՛վ մեր փրկիչ Աստված, քո մեծ անսխա
 փառափորության Համար, Տէր, փրկի՛ր մեզ եւ քալի՛ր մեր մեղքերը,
 քո սուրբ անսխա Համար: Սուրբ եւ պատվական խաչիդ Հովանու տակ
 խաղաղության մեջ պաշիր քեզ ապավինած եւ քեզ Հուսացող ժողովրդին:
 Փրկի՛ր մեզ տեսանելի եւ անտեսանելի թշնամիներից:
 Արժանի արա, որ դաճությամբ փառավորենք
 Քեզ, Հորդ, Սուրբ Հոգու Հետ միասին,
 այժմ եւ միշտ եւ Հավիտյանս Հավիտենից:
 Ամեն:

Արարարյան Հայրապետական Թեմ
 Սուրբ Երրորդություն եկեղեցի
 33, Երևան 0034, Բաֆֆու փ.

www.holytrinity.am
 էլ. փոստ՝ info@holytrinity.am

Խմբագիր՝ Վարդիթեր Գիշյան
 Խորհրդավոր՝ Տ. Եսայի քհն. Արթենյան, Աննա Կարապետյան
 Ձևավորում՝ Հովհաննես Խաչատրյան, Մարիամ Կանայան

Երևան, 2011թ.
 Սր. Երրորդություն եկեղեցու Երիտասարդաց Միություն

